صحیفه	سطر	خطا	صواب
٩٩	٥	ناقه‌تك	ناقه‌نك
٩٩	١٢	دوز	دونر
٩٩	١٦	یرتاو	پرتاو
١٠٠	١	وتقریب	وتقریب
١٠٠	٢	ایضا	ایضاح
١٠١	١٣	قوتلی	قوتلی ،
١٠٢	٨	صلابه	صلابة
١٠٢	١٢	متین	متنین
١٠٤	٤	کمائن	کائن
١٠٨	١٠	صمننده	ضمننده
١١١	١٥	اکری	اکرینی
١١١	١٦	اوعرامق	اوغرامق
١١٤	١٩	استناراً	استنارا
١١٤	١٩	ناراً	نارا
١٢٢	١٤	بعیده	بعید

مداومین ملکیه کتبخانه‌سی
عدد — ٦

حکمت حقوق اسلامیه

مؤلفی
مکتب ملکیه حکمت اسلامیه ، مکتب حقوق مجله ومکتب سلطانی
علم کلام معلمی بایزید درسعاملرندن
محمد فهمی
(Safranbolulu) Ülgener

طابع و ناشری
احمد خالد

استانبول
مطبعهٔ کتبخانهٔ جهان
١٣٢٩

ایکی سوز:

مداومین ملکیه کتبخانه‌سنك آلتنجی عددینی تشکیل ایدن «حکمت حقوق اسلامیه» نك قیمت واهمیتنی اثبات ایچون مقرردی قدرتنك علو نامنی ذکر ایتمك کفایت ایدر اعتقادنده‌یم.

شیمدی یه قدر معلمین محترمه‌نك تدریس و تقریر بویوردقلری دروس مهمه و مفیده‌یی کتاب شکلنده چیقاره‌رق رفقای محترمه‌مه بر سهولت تأمیننه بذل مقدرت ایتمکده ایدم. بو کره «حکمت حقوق اسلامیه» تقریرلرینی دخی طبع و تمثیل ایده‌رك حیز استفاده‌یه وضع ایتمکی مناسب کوردیکمدن و سائرلری کبی محدود المقدار طبع ایدیله‌رك یالکز مکتب ملکیه مداومیننه حصرینی‌ده تجویز ایده‌مدیکمدن، اخوان دینمزك تأمین استفاده‌لری مقصد مبجایله خارجده‌ده توزیعنی شدتله ارزو ایله‌مشدم. تمنیات ناچیزانه‌می دریغ بیورمیه‌جقلرندن قطعیاً امیدوار بولندیغم موجب فیض و عرفانم، مربی حس و وجدانم معلم فضائلمندم فهمی افندی حضرتلرینه ارزوی خالصانه‌می عرض و ایضاح ایله‌دم. حسن موافقت بویوردیلر. ذات کمالاتپروریلرینه قارشی مدیون و متحسس اولدیغم شکران و محمدتی بو وسیله حسنه ایله‌ده علناً بیان و یفا ایدر.

وطن و ملتمزه بر فائدهٔ حقیقیه تأمین ایده‌جك اولان بو اثر قیمتدارك طبع و تمثیلنه عاجز بر واسطه اولمغله‌ده کسب افتخار ایله‌رم.

«ومن الله التوفیق»

احمد خالد

بسم الله الرحمن الرحیم

دین

دین؛ ارباب عقل واذعانی طریق حقه سوق ایچون وضع ایدلمش بر قانون الهیدرکه تأسیس ایلدیکی قواعد طبایع اشیایه موافق، اخبار ایلدیکی حقائق نفس الامره مطابقدر.

دین؛ انسانك حیاتنده تابع اولاجنی قواعد اخلاقیه واجتماعیه‌یی تعلیم ایله سعادت مادیه‌سنی ومعادینه عائد امور ووظائفنی تلقین ایده‌رك سعادت معنویه‌سنی تأمین ایدر وکمالات بشریه آنجق دین ایله تمام اولور.

ادیان موجوده ایچنده اتم واکمل اولان دین، خاتمهٔ ادیان اولان دین اسلامدر.

دین اسلام؛ (مامن مولود الا وقد یولد علی فطرة الاسلام) حدیث شریفی مقتضاسنجه نوع بشر ایچون بر دین فطریدر. دین فطری دیمك؛ انسان او دین ایله متدین بولنمق قابلیتنده یارادیلیر دیمکدرکه هیچ بر دین تربیه‌سی آلمامش اولان بر عقل سلیم صاحبنك سوق طبیعیسیله کندیسنی تابع

قیلاجغی شی قواعد دین اسلامدر . چونکه احکام اسلامیه تماميله قوانین عقلیه واحوال طبیعیه‌یه موافقدر .

دینده عقل وطبعك استبعاد ایده‌جکی هیچ برشی یوقدر . مثلا روما قانونلرنده موجود اولان ، داینه مدیونك شخصنی صاتمق حقی کبی ، غیر طبیعی برشی موجود دکلدر . شوحالده دین اسلام ، انسانلرك سعادت دنیویه واخرویه‌سنی تأمین ایدن قواعدك مجموعی دیمکدر .

اوروپالیلر « دین » دینلدیکی بوندن یالکز قواعد اخلاقیه آکلایور و دینی قواعد اخلاقیه‌دن عبارت ظن ایدیورلر . بوایسه دوغری دکلدر . چونکه قواعد اخلاقیه هیچ بروقت جمعیت مدنیه‌یی اداره ایتمك مزیتنی حائز اولاماز . زیرا اخلاق حقوق ووظائفدن بحث ایتمز ، یالکز آناره رعایتی توصیه ایدر. جمعیت مدنیه‌یی اداره ایسه اجراسی قطعی ومجبوری برطاقم قوانین ایله اولور .

دیندن عبارت فرض اولونان اخلاق ترقیات مدنیه واحتیا- جات مادیه‌نك متوقف بولوندیغی فعالیته خلل کتره‌جك قواعده استناد ایدرسه آکا اتباع ورعایت اونامیه‌جغی طبیعیدر . چونکه ترقیات مدنیه واحتیاجات مادیه انسانده قطعی التأثیردر . بوتأثیر ایله خلقده اوقواعده اتباع ایتمك میلی آزالدقجه اعتقاده ضعف

طاری اولمغه باشلار .

ایشته خرستیانلغك آوروپاده ترقیات مدنیه نسبتنده ضعف وانحطاطه اوغرامه‌سی وبلکه انقراضه یوزطوتمش اولمسی بوندندر. زیرا خرستیانلق انسانی عزلت وسکونه دعوت ایدر ، ترقیات مدنیه ایسه فعالیت مشترکه ومستمره‌نك آثاریدر .

دیانت مسیحیه ، صلح ومسالمت اوزره قورولمش ، قصاصی قالدیرمش ، شخصی ، جنسی ، دینی هرنوع منازعاتی منع ایله‌مش ، ملکی ، سلطنتی ، دنیایی ودنیایه عائد احتشاماتی آتمشدر . مثلا شو ؛ « صاغ یناغنه اوران آدمه صول یناغکی‌ده طوت » سوزی انجیلك وصایه‌سی جمله‌سندندر .

دیانت اسلامیه‌ده ایسه غلبه وشوکت آرامق قوانینه مخالف کلن هیچ برشیئه التفات ایلمه‌مك ، هانکی قوهٔ حاکمه اولورسه اولسون احکامنی تنفیذ ایلمك کبی اساسلر اوزرینه تأسس ایلمشدر . [واعدوا لهم مااستطعتم من قوة...] آیت جلیله‌سنی تأمل ایدنلر یقیناً اکلارلرکه بودین ایله حقیقی اولارق متدین بولونانلر اقوام سائره‌نك تغلب واستیلاسنه بویون اکمك شویله دورسون بوتون دنیایه غلبه ایتمك میلنی وبومیلی تسکین ایچون طاقت بشرك مساعد اولدیغی مرتبه چالیشمق هوسنی پرورده ایدرلر .

هردرلو حقايق آوروپا تأليفاتنده آرايانلردن برطاقملرى دين اسلامىده خرستيان دينى كبى اخلاق قواعدندن عبارت ظن ايتدكلرندن خلقك انتشار معارفله انتباهى تزايد ايتدكجه دين اسلامك ضعف وانحطاطه اوغرايه‌جغنه حكم ايدرلر. بوحكمك ابتنا ايتديكى ظن فاسد اولديغندن حكم‌ده باطلدر . بالعكس مسلمانلر بيننده معارف ترقى وانتباه تزايد ايتدكجه ايمان واعتقادلرى ده كسب قوت ايده‌جك حكم ودقايق دينيه ومعالىٔ اسلاميه دها زياده وضوح وانكشاف پيدا ايليه‌جكدر. مرور زمانله دينك منبعنك قورومسى شويله دورسون افكار خلق تنور وفلسفه ترقى ايتدكجه اومنبع دها زياده فيضان ايده‌جكدر .

دين باعث سعادت دارين اولديغى حالده نه‌دن مسلمانلر ضعف وتنزلده ، خرستيانلر وآوروپا خلقى قوت وترقيده درلر؟ ديه ايراد اولوناجق سؤاله بروجه آتى جواب ويريلير .

شويله‌كه ، ماضيده‌كى تاريخ مللە واقف وحال حاضرده‌كى اقوام امك احوال وحركاتنه مطلع اولانلر بيليرلركه ارتقاء ملل ويا انقراض دول برعادت الهيه اوزرينه جارى اولا كلمشدر . اوده طريق ترقى‌يه سالك اولانلر كرك مؤمن كرك‌سه مشرك بولونسون البته ترقى ايدرلر . طريق عطالت وتدنى‌يه ذاهب اولانلر ايسه نه‌دينده بولونورسه بولونسونلر مسكين وذليل اولورلر .

شو حالده عزت وذلت دينك تأثيراتندن دكل بلكه فعاليت ويا عطالتك ايجاباتندندر . نته‌كيم ژاپونيالير برقوم وثنى بولوندقلرى حالده نشر علومه اعتنا ومعارف وصنايعه اعتبار ايلدكلرندن آز برزمانده تعالى وترقى ايدوب قوى الشكيمه بردولت تشكيل ايتمشلردر .

ملل اسلاميه ايسه رؤسا وحكمدارلرينك استبدادلرينه سرفرو ايدوب عطالت اوزره قالمشلر ومقتضاى دينلرى اولان سعى واجتهادى ترك ايتملرى حسبيله كنديلرى ذلت ومسكنته ودولت وحكومتلرى ده ضعف وانحطاطه دوچار اولا كلمشلردر . حال بوكه امت اسلاميه بدايتده برحزب قليل اوله‌رق نشأت ايتمش ، مهماتى مفقود ، سلاح ولوازمى محدود بولونمش ايكن خارق ـ العاده ابراز ايلدكلرى اقدام وهمتلرى سايه‌سنده شان وشوكت ، رفعت وشرفك اك يوكسك طبقه‌لرينى اشغال ايله‌مشلردر . سبيل ترقيسنه سد چكمك ايستيان اقدامى دويرمش ، بك چوق فتوحات وفيوضاته مظهر اوله كلمشدر . بوكون ايسه عددلرى يوزلرله ميليونه بالغ اولدقلرى حالده عطالت وجهالتلرى و حكمدارلرينك استبداد وظلمى سيئه‌سيله مملكتلرى يغما ايديليور ، مال ملكلرى اللرندن آلنيور . وقتيله زير حمايه‌لرنده بولنان اقوام بوكون انلره تغلب ايديور ، بوكون امتك نه سوزى مسموع

نه‌ده امری مطاع اولیورکه: [ان الله لا يغير بقوم حتى يغيروا ما بانفسهم] آیت کریمه‌سنك حکم منیفی تظاهر ایدییور .

بو آیت کریمه‌ده جناب حق بر قومك نائل اولدیغی رفاه ونعمتدن دور اوله‌رق محن وشدائده دوچار اولملرینه انجق کندیلری سببیت ویردیکنی بیان صددنده بیوریورکه [بر قوم نفسلرنده‌کی حالی تغییر ایتمدکجه الله او قومك حالنی تغییر ایتمز :] یعنی بر قوم متصف بولندقلری اعمال صالحه‌یی ، متحلی اولدقلری فضائل اخلاقیه‌یی ترك وتبدیل ایلدکجه جناب حق اوقومك نعمت وعافیتنی ورفاه وآسایشنی تبدیل وتغییر ایلمز . خلاصه بر قوم دوچار مذلت ونکبت اولورسه بوحاله انجق کندیلری باعث ومستحق اولمش اولورلر . کتاب کریمك دیکر بر سوره‌سنده شو نص جلیل وارد اولمشدر : [وضرب الله مثلا قرية كانت آمنة مطمئنة يأتيها رزقها رغدا من كل مكان فكفرت بانعم الله فاذاقها الله لباس الجوع والخوف بما كانوا يصنعون] مآل منیفی ؛ [جناب حق بر قریه وبربلده‌یی مثل قیلدی ، دیکرلرینه عبرت ایلدی‌که اوبلده آسوده ومطمئن اولوب رزقی هرطرفدن بول بول کلیرکن اهالیسی اللهك

نعمتلرینه کفران ایلدکلرندن یعنی سیئاته تهالك کوستردکلرندن حق تعالی حضرتلری‌ده بو ایتدکلری سببیله آنلری جوع و هراسه دوچار ایلدی] .

تاریخك شهادتیله ثابتدرکه فساد اخلاقه مبتلی اولان اقوامك قوت وسلطنتلری زائل وهیئت مجتمعه‌لری محو ومضمحل اولمشدر . شان وشوکت بر قومك صحیفهٔ موجودیتندن طی ایدلمسی انجق فضائل اخلاقیه‌یه رعایت ایدلمه‌مسندن نشأت ایدر . فضائل اخلاقیه هرنوع سعادت واقبالك قوهٔ موجده‌سیدر . انکله رفاه واسایش تجلی ایدر ، انکله وفاق واتحاد ظهور ایلر . فساد اخلاق ایسه ، دها ایلك هجومده افراد جمعیت بیننده‌کی رابطهٔ حب وموالاتی فك ایده‌جکندن مبتلالرینی کندی سلاحلریله اعدام ایلر . ادوار سالفه‌ده شعشهٔ شوکت واقباللری جهانی دوتمش اولان او عظمتلی اقوام شمدی نره‌ده ؟ آنلر مبتلای انواع سیئات اولدقلرندن قعر نایاب مهالکده محو اولوب کیتدیلر . اخلاق بوزوقلغندن اعتقاد بوزوقلغی حصوله کلیر ، فساد اعتقاد ایسه موجب فلاکت دارین اولور ...

دین واعتقاد خصوصنده افکار بشر

عمومك معلوم و مسلمی اولدیغی وجهله بتون اقوامك بر

اعتقاد وعبادت مخصوصه‌سی واردر . بونك عكسنی يعنی عبادات واعتقاداتی كلياً رد ايدنلر بوكون افراد بشر آره‌سنده بولنه بيلورسه‌ده هرحالده عددلری پك آز بر مقداری تشكيل ايلر . انجق معتقد اولانلركده بوبابده افكاری يكديكرينه مخالف اوله‌رق اكثريتله خلق امر اعتقادده اوچ قسمه آيرلمشلردر :

برنجی قسم ؛ هر ايشك خالق وصانعی جناب واجب الوجود اولديغی وروحك موجوديت وبقاسنه مبنی كشی اعمال وافعالندن مسئول اولوب دار آخرتده جزا وياخود مكافات كوره‌جكنی اعتقاد ايلر واوصورتله ايمان ايده‌رك نائل سعادت عظمی اولوركه بونلر زمرهٔ موحدينندر .

ايكنجی قسم ؛ خالق كائناتی وروح انسانی‌يی وامور اخرويه‌يی انكار ايله بشرك يالكز جسمدن عبارت بر حيوان اولديغنه ووفاتيله تركيبات بدنيه‌سی محو و منحل اوله‌رق بالكليه فنا بولديغنه قانع اولورلر وضلالت وغفلتلری سببيله دنيا وآخرت مهالكنه معروض قاليرلر . بونلرده فرقهٔ منكريندركه اقناع اولنمالری غير قابل وطريق حقه سوق ايدلملری پك مشكلدر .

اوچنجی قسم ؛ مترددين كروهيدر . بونلر كائناتی جناب حقمی ياراتدی ، يوقسه كنديكندينه طبيعت واسطه‌سيله‌می وجوده كلدی ؟ روح انسانی فی الحقيقه موجودمیدر ، يوقسه

انسانده كورينان بو فيض وذكاء قوهٔ دماغيه‌سندنمی عبارتدر ؟ صانع عالم ، روح ، آخرت ، جزا ومكافات وارميدر ، يوقسه انسان بعد الوفات محو ومنقلب اولوب كلياً فانی‌می اولور ؟ ديبور وهيچ بر جهتی تصديق ويا تكذيب ايده‌میه‌رك متردد قاليورلر. بونلری ارشاد ايچون دنيلير كه ای مترددين! انبيا ومرسلين وپيشوای اهل يقين اولان زمرهٔ جليله‌نك بوبابده‌كی بيانات حقائق غاياتندن ؛ عرب ، يونان ، روما وبالجمله اوروپا فيلسوفلرينك سزك متردد ويامنكر بولنديغكز خصوصلری اثبات وقبول ايلمكده اولملرندن قطع نظر اول امرده كورمكده اولديغمز شو موجوداته بركره عطف نظر ايده‌لم : ابتدا شمسه ومنتظم اولان سير وحركتنه باقالم . كونش برجسم غير مدرك ايكن دائما اوقات معينه‌ده مواقع معلومه‌ده كورينيور وبو انتظامنه اصلا خلل كلميور ، صكره كيجه حلول ايدنجه عددلری مليونلره بالغ اولان برده كواكبه نظر ايده‌لم . يالكز كرهٔ ارضدن كورينان بی‌حساب نجومك هربری كمال انتظام ايله وظيفه‌لرينی اجرا ويكديكرلرينه اصلا حائل ومانع اولمقسزين حركتلرينی اودرجه منتظم برصورتده ايفا ايدييورلركه مثلا يوز آلتی سنه صوكره بر كوكب فضانك هانكی نقطه‌سنده بولنه‌جغی كشف اولنه‌بيليور . بونلر ايسه جماداتدن اولدقلری وعقل وادراكدن محروم برر جسم بولندقلری

حالده بو حركت منتظمه يه نره دن مالك اولديلر؟ بو جهت شبهه كتورر بر كيفيت دكل ايكن حس وروحدن آزاده بر طاقم اجرام سماويه بلا محرك حركت وانتظاملريني نصل بوله بيلديلر ؟ تصادفاً وقوعه كلدى دنيليرسه بوني عقل ووجدان قبول ايلمز. منكرين بيله بر مدتدنبرى تصادف كلمه سني تركله بونلرى طبيعى اولان قوانين عموميه يه « قوهٔ جاذبه ودافعه» اسناد ايتمكده درلر . آنجق قوانين عموميه تعبيريده تصادف كبى لفظ بى معنا قبيلندن اولور. كرچه اجرامده قوانين عموميه واردر . فقط بو كمال حكمتله وضع اولنمش اويله بر قوانيندركه بر حاكم مطلقك وبر صانع اعظمك وجودينه هرشيدن زياده شهادت ايدر. قوانين عموميه نك مرتبى كيمدر؟ هر جسمده اقتضا ايدن ذرات وقوتى واجسامك موقعلريني وبعد ومسافه لريني و درجهٔ سرعتلريني كيم وضع ايلمشدر ؟ طبيعتمى ديه جكز ؛ طبيعت بر كره نه در ، عنقا كبى بر حيوان موهوميدر ، يوقسه قوهٔ جاذبه ودافعه ، حرارت وبرودت.دمير ، كمور كبى موادك متفرقاً ويا من حيث المجموع اسمى ميدر؟ اويله ايسه بونلرك كافه سنك بى عقل وتدبير اولدقلريني وهيچ بر وقت قوانين عموميه دكل خصوصيه بيله وضع ايده ميه جكلريني منكرين دخى تصديق واعتراف ايدرلر .

طبيعت : موجوداتك وموجوداتده كوريلان حالاتك عادى

بر اسمى اولوب عاقل وفاعل اولمق اوزره هيچ بر قوتى حائز دكلدر . ارباب فن آره سنده طبيعت (Nature) اوچ معناده استعمال اولنمقده در . برى كافهٔ اجسامك من حيث المجموع اسمى اولمسيدر ، ديكرى هر جسمك ابتدادن جريان ايدن احواليدر، اوچنجى معناسى ده صانع عالمك اجرام واجسامه بخش ايلديكى انتظام ديمكدر. ايشته حقيقت طبيعت شو معانئ مذكوره دن عبارت ايكن نصل طبيعت مكون عالم اولور ، انسان كبى بر مخلوق اكملى ، افلاك كبى بر منظومهٔ احسنى نصل وجوده كتيرر ؟

پيليجه هيچ كورمديكى شاهيندن، قوزى يه هيچ بيلمديكى قورددن حس خوفى ويرن عجبا طبيعتميدر؟ خير صانع كل جناب خالق لم يزلدر . فن مواليد ايله اشتغال ايدن منكرين دخى اعتراف ايدرلركه اولدن ذى روح بر تخم اولمانجه كرهٔ ارضده هيچ بر ذى روحك وجوده كلمسى ممكن دكلدر . بو اعتراف اوزرينه اقتضا ايدركه تخمى ده خلق ايچون بر صانع مطلقك وجوديني اقرار ايلسونلر . خير اقرار ايتمزلر وديرلركه فى الحقيقه كرهٔ ارضده اساساً بر تخم اولماسيدى ذى روح مخلوقده وجوده كلمزدى . اما احتمالكه وقتيله اجرام سماويه دن ارضه بر طاقم تخملر دوشمشده حيوانات او صورتله وجوده كلمشدر. بو عقلايه، اويله ايسه اجرام سماويه يه تخم نره دن كلدى ؟ دنيلسه عجبا نه جواب ويررلر ؛

جائز كه بر فلسفه دخی فيرلاتيرلر ! فقط بو حاللريله فرقان مبينده بيان بيوريلان [ان شر الدواب عندالله الصم البكم الذين لايعقلون] وصفنه تماماً كسب استحقاق ايدرلر .

دينك فوائد مدنيه‌سی

انسانلرك سعادت ماديه ومعنويه‌سنی تأمين ايدن دين عقول بشره باشليجه اوچ عقيده تلقين وديكر اوچ خصلتله‌ده تزيين ايدركه بونلردن هر بری موجوديت مليه و مدنيت صحيحه‌نك اساسی وهيئت اجتماعيه‌نك بادئ ارتباط وارتقاسيدر .

عقائد ثلثه‌دن برنجيسی ؛ انسانك اشرف مخلوقات اولديغنه اينانمه‌سيدر . ايكنجيسی ؛ هر دين صاحبی كندی ملتنك اشرف امم اولديغنه ، مخالفلرينك طريق ضلالته سالك بولندقلرينه قانع اولمسيدر . اوچنجيسی ؛ انسانك بو عالمدن دها عالی دها واسع ديكر بر عالمه عروج وانتقالی خصوصنده لازم كلن فضائل وكمالاتی تهيه واحضار ايچون بو عالم حياته كلديكنه قائل اولمسيدر .

بو عقائدك فوائدينه كلنجه ؛ برنجی عقيده انسانك اشرف مخلوقات اولديغنه اينانمسی ، صفات حيوانيه‌دن اجتناب و افعال بهيميه‌دن نفرت ايتمسنی استلزام ايدر . وبو سايه‌ده روحی ،

انسانيتی ترقی ، كمالات عقليه وفضائل نفسيه‌سی تكامل ايلر . وافرادی آره‌سنده اخوت و معاشرت ، روابط و مسالمت ، حقانيت وعدالت تقرر ايدركه سعادت انسانيه‌نك من جهت الدنيويه غايه‌سيده بودر . بو عقيده‌دركه بشرك فكرينی اصلاح ، عقلنی تربيه ، اخلاقنی تزكيه ايله انسانلرك يكديكرينی بلع وافتراسه باعث اولان بغض ومنافرتلرينی منع وازاله ايلر . ايكنجی عقيده بر قومك منسوب بولنديغی امتك اشرف امم اولديغی اعتقادی افرادينی اوصاف فاضله ومفاخر مليه‌ده امم سائره ايله شرف و تعالی مسابقه‌لرينه دعوت و عقلی ، روحی ، معاش ومعادی هر درلو مزايای اجتماعيه اقسامنده ديكر اقوامه تقدم ايتمك ايچون اتحاد واتفاقه ترغيب ايلر . بو عقيده اربابی بشقه اقوامده كوردكلری معالی و مفاخری هر كونا سعادتی كندی ملتلرنده كورمك ايسترلر . بو عقيده علوم وفنونك وصنايع وبدايعك توسع وانتشارينه اك بيوك بر عامل ومؤثر ، اك نفوذلی بر آمر مجبردر . بو اعتقاددن محروم بولنان اقوامك ايسه اطوار و افعالنده فتور ، همم ومساعيسنده قصور اوله‌جغی ، قوتلرينك ضعفه ، عزتلرينك ذلته تبدل ايده‌جكی شبهه‌سزدر . اوچنجی عقيده ؛ بو عالم فانی‌يه كسب فضائل و كمالات ايدرك دها عالی بر عالمه انتقال ايچون كلديكی ، حيات ابدی وسعادت سرمدی‌يه آنجق اوعالمده نائل

اوله‌بیله‌جکی اعتقادی صاحبنك ملکات عقلیه‌سنی اکماله وانك آثار حسنه‌سنی ابرازه سعی ایدر. بو عقیده صاحبی کذب وخیانت بغض وعداوت، غصب وسرقت کبی فنالقلره قطعیاً جرأت ایده‌من، ووظائف مودوعه‌سنی اصلا ترك واهمال ایایه‌من. چونکه بر دار الجزانك وجودینی اعتراف ایتمکده‌در.

خصائل ثلثه

خصائل ثلثه‌دن برنجیسی حیادر. حیا، جالب لوم وتوبیخ شیلری ارتکابدن نفسك انفعال وتأثری دیمکدر.

حیا، شرف نفسی استلزام ایدر. شرف نفس ایسه بالعموم معاملاتك مداری وسلسلهٔ انتظامك محوریدر. عهود وعقودی حمایه ایدن وانسانك اقوال وافعالنده ثبات ومتانتی ضامن اولان اودر؛ بناءً علیه بو خصلتك تأثیری یوزلرجه قوانین، بیکلرله قوای ضابطه‌دن دها زیاده‌در. چونکه نفس شریر بر کره حجاب وحیانیییرته‌رق فضاحت ودناءت ورطه‌سنه دوشر واجرای مفسدته باشلارسه آنی هانکی جزا منع ایده‌بیلور، وهانکی قوت آنی طریق حقه سوق ایلیه بیلور؟ انسانلر اره‌سنده‌کی الفت ومعاشرت کبی روابط هپ ملکهٔ حیایه منتهی اولور. چونکه روابط الفت حفظ حقوق ومعرفت حدود ایله تأیید ایدیلور که

بوده او خصلت کریمه‌نك وجودینه وابسته‌در. معلملرك، مربیلرك آلت تأدیبیده بو خصلتدر. مکارم اخلاقه دعوت، فضائل صوریه ومعنویه‌نك نشر وتعمیمنه خدمت ایدنلرده انی استعمال ایدرلر شو حالده صفت حیا بتون محاسنك اساسی وبالجمله فضائلك مبناسی اولمش اولور.

ایکنجیسی امانتدر. معلومدر که نوع انسانك بقاسی معاملات ومبادلاتله قائمدر. بونلرك روحی ایسه امانتدر. انسانلر اره‌سنده بو صفت فاسد اولورسه نظام تمدن وبو سببله حیات بشر فنایه منجر اولور. چونکه امانتك فقدانی امن واستراحتك انسلابنی وحقوق عبادك ضیاعنی قتل، غصب کبی فنالقلرك تعمم وانتشارینی استلزام ایدر. طرق تجارت قپانور فقر واحتیاج قپولری آچیلور، خزینه بوشانور، حکومت منقرض، دولت وملت مضمحل اولور شو حالده بشرك بقاسی، حکومتلرك اس الاساسی امن واستراحتك انتشاری، شوکت ومکنتك باعث اعتلاسی امانت خصلت علیه‌سی اوله‌جغی اکلاشیلور.

اوچنجیسی صدقدر. انسانك محتاج اوله‌جغی شیلر پك چوقدر. اك عادی بر حاجتنی ایفایه، اك خفیف بر مضرتنی ازاله‌یه تك باشنه مقتدر دکلدر. بنی نوعندن استمداد واستعانه‌یه قطعیاً محتاجدر تدویر امور وتدبیر معیشت خصوصنده شخص آخرك مستحضرات عقلیه وملکات فکریه‌سنه هر حالده عرض احتیاج ایلر واندن

مستفید اولور. دیمك اولورکه نوع بشرك قوهٔ معنویه‌سی استفاده‌در. استفاده ایسه استخبار طریقیله ممکن اوله‌بیلور. برخبرك مفید اوله‌بیلمسی ایسه صدقه مقارنیتله مشروطدر نفس الامره موافق اولمیان برخبر مفید دکل مضردر.

صدق : بین البشر باعث الفت واخوتدر. صدقدن نه برخانه خلقی آره‌سنده تأسیس الفت نه‌ده برمملکت اهالیسی بیننده بسط اخوت قابل اوله‌بیلور .

شونلر کویا دین اسلامك برقصوری ایمش ...

تعدد زوجات
طلاق
اسارت
حریت
تستر
قضا وقدر
توکل
جهاد

(۱) تعدد زوجات (۲) طلاق (۳) اسارتدرکه بونلر عائله حیاتی تسمیم ، جمعیتك انتظامنی تشویش ایدر. (٤) حریت مذهبیه‌یی اخلالدر چونکه دین اسلامده مذهبجه مساعده‌یوقدر دین اسلامی هرکیم انکار ایدرسه انك جزاسی سیف قاطعدر (٥) نصرانیتك انتشارینه ممانعتدر. زیرا قرآن ، سیف محمدی انجیلك تأثیراتنه دائما مانعه تشکیل ایتمکده‌در (٦) تستر نسواندرکه قادینلر ایچون موجب اسارت وذلتدر (۷) قضا وقدردرکه معتقدلرینی عطالت وکسالته سوق ایدر (۸) توکلدر. بونكده غایه‌سی اهمال ومسامحه وتعطیل اموردر . (۹) جهاددر. بونك نتیجه‌سی‌ده قتل عباد وتخریب بلاددن عبارتدر .

ایشته عالم نصرانیتك اسلامیته قارشو اعتراضلری شوکبی

مواددن عبارت اولمغله بونلرك هربرینه ایروایرو جواب ویرمك وادلهٔ مقنعه‌سیله‌رد وابطال ایتمك اوزره دیرزکه :

تعدد زوجات

دین اسلامده تعدد زوجه جائزدر . فقط بواوروپالیلردن بعضیلرینك ظن ایتدیکی کبی هرکس ایچون لازم اولمیوب بلکه تعدد زوجه کندیلرینه جائز اولانلر عادتا محدودوقلیلدر . زوجاتك جائز اولدیغنی بیان بیوران آیت جایله‌ده تعدد بوپك عیاندر . استعیذ بالله [وان خفتم ان لاتقسطوا فی الیتامی فانکحوا ماطاب لکم من النساء مثنی وثلاث ورباع فان خفتم ان لاتعدلوا فواحدة] یعنی یتیم قادینلری تزوجکز تقدیرنده عدالتی محافظه ایده‌میه‌جککزدن قورقارسه‌کز ابی کوردیککز قادینلردن ایکی ، اوچ ، درت قادینه قدر تزوج ایدیکز، اکر زوجات عدیده میانده تماماً اجرای عدالت ایده‌میه‌جککزدن قورقارسه‌کز برزوجه ایله اکتفا ایدیکز. دیمکدر. برحدیث شریفده‌ده (اذا کان عندالرجل امرأتان فلم یعدل بینهما جاءیوم القیمة وشقه ساقط) بیورلمشدرکه برانسانك ایکی

زوجه‌سی اولوب بينلرنده عدالت ايتمزسه يوم قيامتده اوكيمسه برجهتی دوشوك اوله‌رق كلير مآل منيفنده‌در .

تعدد زوجاتك حكمت عقليه‌سنه كلنجه: معلوم اولديغی وجهله ازدواجده ايكی بيوك مقصد واردر، بری تناسل، ديكری محافظهٔ عفت وصحتدر. تناسل ازدواج ايله حاصلدر. حالبوكه برچوق ازدواجلر اولوركه انلرده بوغايه حصوله كلمز. بناءً عليه تعدد زوجات مشروع اولمسيدی برچوق كيمسه‌لرك نسللری منقطع اولمق لازم كليردی. انقطاع نسل ايسه خصوصی وعمومی بيوك برضرردر. بردولتك ترقی وتعاليسنه الك بيوك مدار تكثر نفوسدر. تعدد زوجاتك كثرت نفوسه نه درجه‌لرده خدمت ايده‌جكی ايسه مستغنیٔ بياندر.

محافظهٔ عفت وصحت بحثنه كلنجه ، تعدد زوجه‌يه قولاً معترض بولنانلرك فعلاً برقادين ايله اكتفا ايتمه‌ملری تعدد زوجه‌يه ميلك برامر جبلی اولديغنی كوسترمكده‌در. شوحالده بوميل نامشروع برصورتده اجرا ايديله‌جك اولورسه برطاقم علت ساريه وامراض مهلكه‌نك زير حكمنده زبون اوله‌جغی شبهه‌سزدر. اوروپاليلر نامشروع محللری رسمی برشكله قويه‌رق وشدتلی معاينهٔ طبيه‌يه تابع طوته‌رق تحديد مضراته چالشمقده ايسه‌لرده بوكبی تدابير هيچ بروقت تعدد زوجاتی تجويز كبی برتدبير شرعی‌يه بكزه‌مديكندن برطرفدن سرايت امراضی آزالتيركبی

كورنور كن ديكر طرفدن تزايد ايتمكده اولديغی ينه كنديلری بيان وشكايت ايتمكده‌درلر.

وارد خاطر اولوركه متعدد زوجه‌لر آره‌سنده امتزاج وحسن معاشرت حاصل اوليه‌جغی كبی اوزرينه اوله‌نيلمش اولان قادين ده اضطراب وكوكل عذابندن خالی دكلدر . شوحالده تعدد زوجات نصل معقول ومستحسن اوله‌بيلور ؟ بوخاطره‌يه جواباً دينلوركه، زوجه‌لر بيننده عادلانه حركت ايدلشك امتزاجسزلق جهتنی برطرف ايده‌جكی كبی كنديسنك اوزرينه اولنمسندن طولايی مضطرب بولنان قادينده زوجنك سبب تأهلی چوجوغی اولماسی وياكنديسنك مرض دائمی‌يه مبتلا بولنمسی كبی برلزوم مشروع اوزرينه اولورسه اضطرابنك تخفف ايده‌جكی شبهه‌سزدر .

ايشته شوبياناتدن اكلاشيلوركه اسلاميتك تعدد زوجاتی مشروع قيلمسی برچوق حكم ومنافعه مستند اولوب خصملرينك ادعا ايتديكی كبی اويله حظوظات نفسانيه‌يی استيفا وآمال هواپرستانه‌يی اجرا ايچون تأسيس ايدلمش دكلدر .

باقك افكار فلسفه وحقيقتپرورانه‌سی خصمای دين نزدنده بيله برحجت كبی تلقی اولنان وولتر بوبابده نه ديور: «ای جاهللر ، ای احمقلر ! ديكر برطاقم جاهللر دين اسلامك شهوت آميز وهوا پرست بردين اولديغنه سزی ايناندیريورلر. حقيقت حال ايسه بويله

دكلدر. پك چوق مسائلده سزى اغفال ايتدكلرى كبى بو مسئله‌ده‌ده الداتيورلر. اى راهبلر ، منزويلر ، پاپاسلر شهر رمضان ايام صيفه تصادف ايتديكى وقتلر سزى امساك زماننـدن غروب شمسه قدر ييوب ايچمكدن منع ايتسه‌لر ، قمار و خمردن نهى ايلسه‌لر ، بلاد حاره‌ده كائن قطعهٔ حجازيه‌يى زيارته ، سنوى مالكزك قرقده برينى تصدقه سزى مجبور قيلسه‌لر، اون سكز قادينله معاشرته اليشمش ايكن بردن بره درده ايندريسه‌لر طوغريسى سويله‌يكز بويله بر مذهبه هوا پرست نامى ويريله بيلورمى؟...»

طلاق

هدف اعتراض اولان طلاقده شريعتمزجه اصل اولان حرمت وممنوعيتدر . يعنى عذر شرعى‌يه مبتنى بولنميان طلاق ممنوعدر. نته‌كيم [فان اطعنكم فلا تبغوا عليهن سبيلا] آيتى و (ابغض الحلال الى الله تعالى الطلاق) حديثى كبى نصوص شرعيه بو ممنوعيته صراحةً دلالت ايتمكده‌در. انجق زوجين بيننده تباين اخلاق وقوعيله بغض وعداوت على الخصوص زوجه‌ده موجب تهمت ونفرت احوالك ظهورى كبى اسباب مجبره وضروريه‌يه بناءً شريعت طلاقى مشروع قيلمشدر . واقعا زوج ايله زوجه آره‌سنده اسباب موجبه‌يه

مبنى بر كره شيرازهٔ انتظام زوجيت مختل اولديمى ارتق طلاقدن بشقه انكچون چارهٔ خلاص يوقدر. بوكا بناء دركه بوكون ملل متمدنه‌دن بر چوقلرى دخى طلاقك محسناتنه قائل اوله‌رق انى قبول ايتمشلر وشو حكم شرعى‌يه معنا اتباع ايلمشلردر . شو قدر واركه انلر حق تطليقى شريعتده اولديغى وجهله زوجه ويرميه‌رك محكمه‌يه توديع ايديورلرسه‌ده شريعتك بو مسئله‌ده حكمت وبرهانى پك واضح اوله‌رق مشاهده ايديليور . چونكه امر طلاقك محكمه‌يه توديع اولنمسى ايكى وجهله باطلدر . بريسى، زوجك نفسنه اولان ولايتى ولايت خاصه، حاكمك انك اوزرينه اولان ولايتى ولايت عامه‌در . ولايت خاصه ايسه ولايت عامه‌دن اقوى ايكن بوراده ضعيف ايله حكم ايدلمكده‌در . ديكرى ، اسباب طلاق بيان اولنديغى وجهله زوجين بيننده يا تباين اخلاق ويا زوجه‌نك موجب تهمت بر حالده بولنمسيدر. تباين اخلاق صورتنده حاكم نه يابه‌جق؛ يكديكرينى سومين زوج ايله زوجه‌يى زور ايله‌مى سوديره‌جك؛ بن حكم ايتدم يكديكريكزى سويكز قارى قوجه اوله‌رق دوريكزمى ديه‌جك؟ موجب تهمت احوالده ايسه زوج بو خصوصده وجداناً قانع اولديغى حالده محكمه‌يه قارشو اثباتندن عاجز بولنورسه نه يابه‌جق؛ وجدانه مخالف اوله‌رق قادينك برائتنه‌مى قائل اوله‌جق وحقنده تهمت دعواسنده بولنديغى بر قادين ايله بعد ازين نصل امرار حيات

ایلیه‌جك؟ حالبوكه امر طلاق زوجك یدنده اولوبده زوج اسباب
تهمتی كیمسه‌یه افشا ایتمكسزین زوجه‌سنی تطلیق ایدرسه بو
تطلیق انك ایچون بر عبرت مؤثره اوله‌جغندن اصلاح نفسله
بر دیكری ایله عقد ازدواج ایدر واندنصكره حیاتنی عفیفانه و
مسعودانه امرار ایلر. كرچه شریعتمزده زوجك زندیق ویا
عنین اولمسی كبی اسبابدن طولایی زوجه‌نك محكمه‌یه حق مراجعتی
واسباب افتراقك تحققی ایله حاكمك آره‌لرینی تفریق ایلمسی
وارسه‌ده انجق بو حق تطلیق علی الاطلاق محكمه‌یه عائد وراجع
دكلدر. بلكه زوجه‌نك حاكمه مراجعتی محضا مدعاسنك ثبوت
واظهاری اساسنه مبتنیدر.

اسارت

دیانت جلیلهٔ اسلامیه حقنده عالم نصرانیتك اعتراض ایتمكده
اولدقلری مسائلدن بری اولان اسارت اساساً دین اسلامده
ممنوعدر. چونكه حریت بشریه شریعت اسلامیه‌نك قواعد
اصلیه‌سندندر. اسارت یالكز حرب زمانلرنده مشروع اولمشدر.
بوندن مقصد دشمنك عددینی تقلیل وطولاییسیله حربی منع
وتعطیلدر [سز اثنای حرب وقتالده اسیر الدیغكز حالده آنلری
قاچیرمیه‌جق صورتده محافظه ایدیكز. اندنصكره یالطف واحسان
ایدوب مجاناً آزاد ویاخود كندی اسرا كزله مبادله ویا بفدیهٔ

معلومه اخذیله سبیللرینی تخلیه ایدرسكز] مآلنده اولان
[حتی اذا اثخنتموهم فشدوا الوثاق فامامنا بعد واما فداء]
آیت كریمه‌سی اسیرلرك ختام حربه قدر قتل واتلاف ایدلمیوب
حسن محافظه ایدلمسی وبعد الحرب بلا بدل اطلاق و آزاد یاخود
فدیه اخذی صورتیله صالویرلمسی لازم كله‌جكنی بیان بیورمقده‌در.
اسارت مقتضای دیانتدر دینلر بو حقایق دینیه‌یه واقف اولمدقلری
كبی (محاربه ایتمدكجه اسیر اتخاذی هیچ بر پیغمبر ایچون جائز
دكلدر) معناسنده اولان [ماكان لنبی ان یكون له اسری
حتی یثخن فی الارض] آیت شریفه‌سنه دخی مطلع اولمه‌مشلردر.
برده غربلیلردن اسلامده‌كی اسارتی كندی مملكتلرنده‌كی اسارته
قیاس ایدرك بو بابده پك ایلرویه كیدییورلر حالبوكه ایكی مملكت
آره‌سنده‌كی اسارت بالكلیه بشقه شیلردر. قبل الاسلام اسرای
حرب اولدیریلور، قلیچدن كچیریلوردی اسلامیت بونی قالدیردی.
فدیه ایله ویا مجاناً سبیللرینی تخلیه ایتدی. فدیه ویره‌مینلری
اسیر اوله‌رق ابقا ایلدی. فقط هانكی عائله ایچنده بولنورسه
افرادندن اولمق شرطیله ابقا ایلدی. اویله آمریقا و مستملكاتده
اولدیغی كبی انسانلری اسیر نامیله حیوان سوریسی منزله‌سنه
تنزیل ایتمك ممالك اسلامیه‌ده هیچ بر وقت كورلمش شیلردن
دكلدر. مدنیتلریله تمدح ایدن اوروپالیلرك شو عصر اخیرده

پادشاهلرینه باقیلورسه اسرای حربیه نه‌لر اجرا ایتمیورلر. طوپلرك آغزینه قویوب کله یرینه‌می آتمیورلر، زنجیرلره باغلیه‌رق قورشونه بیلرینی‌می طاغتمیورلر؟.. دین اسلام ایسه اسارتی صورتده ابقا ایتدیسه بو مثللو فنالقلرك اوکنی آلمق ایچون ابقا ایتمشدر.

حریت مذهبیه

غربلیلر دین اسلامك حریت مذهبیه‌یی اخلال ایتمکده اولمسندن بحثله دینمزه برده بو صورتله اعتراضده بولنورلرکه بو ایسه دین اسلامه افترا و بهتاندن بشقه برشی دکلدر. چونکه قرآن کریم [لا اکراه فی الدین] و [افأنت تکره الناس حتی یکونوا مؤمنین] و [قل للذین اوتوا الکتاب والامیین أ اسلمتم فان اسلموا فقد اهتدوا وان تولوا فانما علیك البلاغ والله بصیر بالعباد] آیات کریمه لریله حریت مذهبیه‌نك اساسنی وضع وتأسیس ایلمش وامردینده اکراه واجبار اوله‌میه‌جغنی ایلك اوله‌رق دین اسلام میدانه قویمشدر. بشقه دلیله نه حاجت.. اکر دین اسلامده حریت مذهبیه اولمسیدی اون اوچ عصردنبری اهل اسلام آره‌سنده بوقدر ملل مختلفه نصل پایدار اولوردی. و موجودیت ملیه و مذهبیه‌لرینی نصل

محافظه ایدرلردی. کتب فقهیه‌نك هر هانکی برینه مراجعت ایدلسه هیچ بر قومك هیچ بر وجهله دین ومذهبلرینه تعرض جائز اولمدیغی کورلمش اولورکه او کتب فقهیه‌ده اذا وجفانك حرمتی بحثنده مصرح مسائلدندرکه غیر مسلملردن برینه کافر دینلسه قائلنه شرعاً جزا وتعزیر لازم کلور. فقهای مشهوره دن ابن حزم دیبورکه تبعهٔ غیر مسلمه‌دن بر فرقه اوزرینه کندی دینداشلری اولان دشمنلری هجوم وتسلط ایلسه بزم انلرك دشمنلریله محاربه ایتمه‌مز وایجابی حالنده فدای جان ایلمه‌مز ایجاب ایدر. مسلمانلر دینلری ایجاباتندن اوله‌رق هر یرده وهر دورده حریت مذهبیه‌یه رعایت ایتمشلردر.

خلفاء عباسیه زمانلرنده هر هانکی بر دین ومذهب اربابندن اون خانه خلقی بر محلده برلشیرلرسه کندیلرینه مخصوص بر معبد انشاسنه صلاحیت ویرلمشیدیکه مساعده‌نك بو درجه‌سی هیچ بر دین وهیچ بر مملکتده کورلمش شیلردن دکلدر. شو وقعهٔ آتیه‌ده اهل اسلامك حریت مذهبیه ومساوات بشریه‌یه نقدر رعایتکار اولدقلرینی واضحاً اثبات ایتمکده‌در. شویله که: برکره حضرت علی برای محاکمه بر یهودی ایله جناب عمرك حضورینه داخل اولور. حضرت عمر یااباالحسن سن ده خصمکله برابر آیاقده دورمالیسك دیمسی اوزرینه حضرت علیده براثر انفعال کوریلور. بعدالمحا- کمه سببندن سؤال اولندقده دیرکه سز بکا کنیه‌مله خطاب

أيتديكز . بوندن خصمم قيرله‌جق وعدالت ومساوات محافظه ايدلميه‌جك فكرينه‌دوشه‌جك‌دیه‌قورقدمه‌متأثراولدم‌جوابنی ويرر.

ايشته حقيقت مسئله ووقوعات‌ده بوندن عبارت ايكن خلافنی ادعا ايتمك يعنی دين اسلامده حريت مذهبيه يوقدر ديمك دينمزه قارشو بهتان وافترادن وياخود جهالت وتعصبدن بشقه بر شيئه حمل اولنه‌ماز .

دين اسلامك انتشار نصرانيته ممانعتی

نصرانيتك دين اسلام حقنده‌كی اعتراضلرندن بريسيده بوايدی.اعتراف ايدرزكه نصرانيتك بو ادعاسی پك طوغريدر . چونكه دين اسلام،دكل خرستيانلغك بلكه بالجمله اديانك انتشار-ينه برمانع عظيمدر . زيرا بر قوم ايچون حقيقت اسلاميه‌يه وصولدن صكره انی ترك ايتمك وبشقه بر دين ايله متدين اولمق متصوردكلدر . بو بر قصور ايسه بوقصوری كمال افتخارله قبول ايدر وبونی دينمز ايچون بر شرف عدايلرز.شوحالده دين‌اسلامك انتشار نصرانيته مانع اولمسی اسبابنی شو دين عالينك قدسيتنده آرايوب جبر وتضييقنده وياخود قليجنده آرامامق لازم كلير . دين اسلامك اديان سائره‌يه ممانعتی قليج سايه‌سنده اولمديغی كبی كنديسنك انتشارنده بو صورتله دكلدر . تاريخه وقوفی اولانلر تسليم ايدرلركه حضرت پيغمبر نشر دينه باشلادقده كنديلری

وحيد وفريد بولنوب قوت وشوكت صاحبی دكل‌ايديلر. كندی قوم وقبيله‌سی بيله بوخصوصده ابراز خصومت وعداوت‌ايتمكده وانواع اذا وجفا ايله كنديلرينی دلگير ايلمكده ايديلر فقط رسالتمآب افندمز مأمور اولدقلری وظيفهٔ تبليغه بروجهله خلل كتيرميه‌رك صبر وثبات كوستررلر وخلقی جناب حقك‌وحدانيتنه دعوت بيوره‌رق محاسن‌اسلاميه‌يی اظهار بيوررلردی. بو سايه‌ده حقيقت دينيه تبين ايتمكله خلقده فوج فوج دينه اتباع ايلمكه باشلادی‌كه بواثناده نه‌قليج استعمال ايدلمكده نه‌ده بر قطره قان دوكولمكده ايدی . شوحالده‌هانكی بروجدان صاحبی دين‌احمدی قليج سايه‌سنده تقرر ايتمش واحكام اسلاميه‌يی ناس جبرواكراه ايله قبول ايلمش ادعاسنده بولنه بيلور ؟ اسلاميت قليج سايه‌سنده انتشار ايتمشدر ديينلره صوررز . چين قطعه‌سی هيچ بر دولت اسلاميه طرفندن فتح اولندیمی؟اولنمدی‌ايسه‌چينده‌بولنان‌اللی‌مليونی متجاوز اهل‌اسلام نه‌واسطه ايله قبول ديانت ايلديلر. سيف‌اسلام ايسه هيچ بروقت چينه كيرمه‌مشدر. زيرا چينه اسلاميت‌يالكز تجارتله كيدن عربلرك مواعظ حسنه‌سيله كيرمشدر . بودورلرده (يدنجی قرن ميلادی) بر خيلی نسطوری پاپاسلريده خرستيانلغی نشر ايچون چينه صوقولمشلردی.عجبا خرستيانلق اسلاميت قدر نه‌ايچون خارقهٔ انتشار كوستره‌مدی؟.. اقصای‌شرق جزائرمجتمعه-سنده‌ده باقه‌لم... بو اطه‌لرده‌ده مليونلرله نفوس‌اسلاميه‌موجوددر .

عجبا بورالره هانکی سیف اسلام کیرمشده جبر و شدت ابراز ایلمشدر... ذاتاً امروجدانیدن عبارت بولنان دین هیچ بر وقتده هیچ بر یره جبر وتضییق وسیف وسنان ایله کیرمش دکلدر . نصل که نصرانیتده بتپرست اولان روما ویونان اقوامی ایچنه الندهٔ قلیج اولمدیغی حالده کیرمشدر . چونکه توحیده مستند اولان نصرانیت اواقوامك تعبدایتدکلری ادیان باطله‌یه مرجح ایدی .

مؤخرا نصرانیتك النه قلیج کچمش ایسه‌ده توحیددن تثلیثه عدول ایدلمش یعنی دین وضع اصلیسندن چیقارلمش اولدیغندن قلیجك هیچ برفائده‌سی کورولمه‌مشدر . انکیزسیون مظالمی، اهل صلیب وقایعی، قتولیکلر ایله پروتستانلر آره‌سنده‌کی دین غوغالری وبونلرك نتایجی معلوم عالمدر . آکلاشیلیورکه اسلامیتك سبب انتشاری وادیان سائره‌نك شیوع وتعممنه ممانعتی قلیچ ایله دکل بلکه احکامنك عین حقیقت ومحض حکمت بولنمسی ومقابلنده‌کی معتقداتك اباطیل وخرافات قبیلندن اوله‌رق اکا قارشو قویه‌جق اقتداری حائز بولنمه‌مسی سایه‌سنده‌در .

تستر

شعائر جلیلهٔ اسلامیه وعادات مستحسنهٔ دینیه‌دن بری اولان تستر نسوان کیفیتی‌ده (قادینلر ایچون موجب اسارت

وذلت دیه) غربلیلر طرفندن دوچار اعتراض اولمقده‌در . حالبوکه تستر باعث شرف وعزت اولوب تکشف ایسه بالعکس انلر ایچون بادئ حقارت وذلتدر . چونکه، تستر ایتمین قادینك ارککلر طرفندن دوچار تعرض اولمسی احتمالی واردر . بوایسه برقادین ایچون اك بیوك بر حقارتدر . ادیان سماویه وبالخاصه شریعت اسلامیه قادینلری بوکبی تجاوزاتدن مصون بولندیرمق ایچون تستری امر، وتکشفی نهی ایلمشدر . نتکیم انجیلده (بر قادین‌که باشی آچیق بر حالده طاعاتده بولنور ورأی بیان ایدرسه باشنه ناموسسزلق دعوت ایتمش اولور) دیور ومستوریتی امر وتنبیه ایلیور قرآن کریمك [قل لازواجك وبناتك ونساء المؤمنین یدنین علیهن من جلابیبهن ذلك ادنی ان یعرفن فلا یؤذین] آیتی‌ده عین مقصد ایله متظاهر بولنیور . معنای منیفی [یانبی‌الله زوجات وبناتکه وسائر نساء مسلمینه سویله که آنلر طیشاری‌یه چیقدقلرنده یوزلرینی وباشلرینی اورتسونلر یعنی قاعدهٔ تستره رعایت ایلسونلر. بو آنلرك دوچار تعرض واذا اولمامالری ایچون پك اییدر] دیمکدر. [قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم ویحفظوا فروجهم ذلك ازکی لهم ان الله خبیر بما یصنعون] و[قل للمؤمنات یغضضن من ابصارهن ویحفظن

فروجهن ولا يبدين زينتهن الا ما ظهر منها وليضربن بخمرهن على جيوبهن ولا يبدين زينتهن الا لبعولتهن او آبائهن ....] آيات كريمه‌لريده بو بابده شرف نازل اولان بينات عاليه‌دندر. مآل شريفلری [يارسول‌الله مؤمنلره سويله كه كوزلرينی نامحرملره نظردن منع وعورت محللرينی حفظ وستر ايلسونلر كه بو منع وستر انلرك حقنده پك نافعدر . وجناب حق انلرك افعال وانظارينه واقف وخبيردر . قادينلره‌ده سويله كه انلرده بو منع وستره رعايت ايتسونلر . و زينتلرينی ضروری اولان اقسام مستثنا اولمق اوزره ذكر وتعداد ايديلن محرملرندن بشقه‌سنه كوسترمسونلر] ديمكدر آيت ثانيه‌ده خاصةً مؤمناته خطابدن منفهم اولوركه رجالك نسايه نظرلری اصل حرام ايسه نسانك‌ده رجاله نظرلری اويله‌جه حرامدر . چونكه سبب حرمت اولان فتنه هر ايكی صورتده‌ده حاصلدر .

اصحاب كرامدن ابن ام مكتوم حضور نبوت پناهی‌يه دخولنده رسالتمآب افندمز نزد سنيه‌لرنده بولنان ازواج مطهراته تستر ايتملرينی امر و فرمان بيوردقلرنده انلر يارسول‌الله او اعمی دكلميدر . نه ايچون تستر ايده‌لم؟ ديدكلرينه جواباً حضرت پيغمبر او اعمی ايسه سز دكلسكز . او سزی كورمبورسه سز آنی كوريورسكز . بيورمشلردر .

تستر ايكی نوعدر. بری خانه درونده‌كی احتجابدر كه قادينلرك خانه داخلنده زوجنك ومحارمنك غيری‌يه كورونمه‌مسيدر. ديكری خانه‌خارجنده‌كی احتجابدر كه كيمسه‌يه كورونمه‌مك اوزره يوزينی وباشدن اياغه قدر بتون اندامنی وحتی داخل لباسنی ستر واخفا ايلمكدر. طار اورتو وچارشفله اجانبه قارشو عرض اندام ايتمكده ممنوعدر. يوزلرينی والللرينی وحتی اياقلرينی نمازده آچيق بولنديره‌بيلورلرسه‌ده فقط ضرورت اولمدقجه بونلری دخی نامحرمه كوستره‌مزلر. (يوز نامحرم دكلدر) تعبيری نماز حقنده اولوب نمازك غيريده غلطدر.

تسترك حكمتی اشارت ايدلديكی وجهله قادينلری اركككلرك تعرضندن مصون وتعدی وتجاوزلرندن امين بولنديرمق ايچوندر. چونكه قادينلرك فضيلت وعفتلرينه قارشو دائما هجوم وتسلط ايلمكده اولان اركككلرك صولتنی دفع ايده‌جك قدر صلابت قطعيه‌سی اولميان نسوانك آلت مدافعه‌سی انجق تستر ايتمسی اوله‌بيلور . جبين پاك عصمتلرينی لكه‌دار ايتمك ايستين رجاله قارشو سلاح مقاومتلری انجق دوش عصمتلرينه الدقلری ردالری اوله‌بيلور.

مستوريت ادعا اولنديغی كبی قادينلر ايچون موجب اسارت دكل بلكه مستلزم استقلال وحريتدر. چونكه تستر ايتميوبده بتون محاسن وتجملاتيله كنديني انظار اجانبه وضع وتشهير ايدن

برقادين طبيعيدركه استقلال وحريتنى ووقار وعزتنى محافظه
ايده‌من، دوچار تعرض اولور. حالبوكه قادين لطيف برمخلوقدر.
تجاوز وتعرضدن وقايه وحمايه‌سى لازمدركه اسباب حمايه‌دن
برى ده تستردر.

معارضلر ديورلركه تستر قادينلرك حريت طبيعيه‌لرينه وتربيه‌لرينى
اكمال ايتملرينه ووقت ضرورتده نفقه‌لرينى قازانمملرينه مانعدر.

جواب ويررزكه تستر قادينلرك حريتنى سلب ايتمز بلكه بالاده ذكر
ايلديكى وجهله اونلرى حريت حقيقيه ايله حوايه‌دار ايدر. وتربيه‌لرينى
اكماله قدرت ويرر. واعمال خارجيه‌ده اركڭلرله اشتراك بليه‌سندن
حفظ ايلر.

ديورلركه تسترك اوچ مضرتى واردر. (١) نسانك
صحتلرينى خللدار ايدر، عصبى راحتسزلقلره معروض قيلار.
(٢) اولنه‌جك اولان آدمك اله‌جغى قادينى كورمه‌مسنى ايجاب
ايدر. بوايسه امتزاجسزلغك وبناءً عليه طلاقك وقوعنه سبب
اولور. (٣) قادينلرك تعلم وتهذيب اخلاق ايتملرينه مانع اولور.

بز بو ادعالرى رد وابطال ايچون ده ديرزكه: قاعدهٔ تستره
رعايت ايدن قادينلر عصبى راحتسزلقلره دوچار دكل بالعكس
آچيق كزن قادينلردن دها صاغلام، دها قوتليدرلركه بو حال
هركسك مشهود ومسلميدر. تستر، نسانى عصبى خسته‌لقلره
معروض قيلسيدى اون اوچ عصردن برى مستور اوله‌رق ياشايان

مسلمان قادينلرينك صحتلرى مختل بولنمسى توارث طريقيله بتون
مسلمانلرك ضعيف وزبون وخسته‌لقلى اولمسى لازم كليردى.
ضعف اعصابى ايسه اصل غرب نسوانده كورمكده‌يز. زيرا
ضعف اعصابك باشليجه دليلى انتحار اولوب نسوان اسلاميه
آره‌سنده همان يوق دينيله‌جك درجه‌ده اولديغى حالده اوروپا
نسوانى آره‌سنده كثير الوقوعدر. فرانسه‌ده رسمى ايستاتستيقلر-
دن آلنان معلوماته نظراً ١٨٨٩ دن ١٨٩٣ سنه‌سنه قدر كذران
اولان درت سنه ظرفنده ٥٨٦٩ قادين انتحار ايتمشدر. بوندن
اكلاشيليوركه شرق قادينلرينك اعصابى غربلكيلردن دها
قوتليدر.

تسترك اركڭك اله‌جغى قادينى كورممسنه مانعيتى وبو
سببدن طلاقك وقوعنه سببيت ويرمسى ملاحظه‌سنه‌ده ديرزكه:
اولا طلاق مسلمانلرك طبقات عاليه ومتوسطه‌سنده همان يوق
كبيدر. اكر دينلديكى كبى طلاقك سببى اركڭك اله‌جغى قادينى
كورممسندن ناشى اولسيدى بونك شو ايكى قسمنده‌ده طبقهٔ
سفلاى عوامده نه قدر ايسه او قدر اولماسى ايجاب ايدردى.
حالبوكه مشاهده بونك عكسنى كوسترمكده‌در. بر ده اركڭك تزوج
ايده‌جكى قادينك اخلاقنى قبل الازدواج كوروب اكلامسى عدم
طلاقى كافل اولسيدى غربده طلاقك بوقدر چوق اولمامسى
لازم كليردى. چونكه اونلرده تستر اولمديغيچون بو مقصد

استنلدیکی کبی استحصال ایدیله‌بیلیر . حالبوکه بوکون اورالرده طلاقك کثرتی عقلای غربی دوشوندیره‌جك بر مرتبه‌یی بولمشدر .

تستر قادینلری تهذیب اخلاق و تعلمدن منع ایدر سوزی ایسه هیچده طوغری دکلدر . چونکه بز قیزلك سن رشدده مکتبده بولنمسی انك تربیه و تهذیبنه پك اعلا کفایت ایدر .

علی الخصوص بتون معلملری قادین اولمق اوزره قیزلره مخصوص مکاتب عالیه وجوده کتیرمکده غیرت دینیه اصحابنه کوره بیوك بر ایش دکلدر . اوزمان قیزلر ایستندیکی کبی تعلیم و تربیه ایدیله‌بیلیرلر .

شو سرد اولنان مطالعاتدن معلوم اولورکه مستوریت نه صحتی اخلال ایدر ، نه اعصابی ضعفه دوشورر نه‌ده هوسات نفسانیه‌یی اویاندیرر . بالعکس مفاسد ورزائله قارشو اویله مادی بر مانع تشکیل ایدرکه اکر بوکا بر ده معنوی مانع علاوه ایدیلورسه اوزمان صرف مادی اولان شو مدنیتك وجودنده خونین جریحه‌لر شکلنی المش اولان فلاکتلرك ، مصیبتلرك پك چوغی بشریتك اوستندن صیرلمش اولور .

قضا وقدر

قضا وقدر ؛ لغتده فصل وحکم معناسنه اولوب اصطلاحده

جناب حقك شئونات عالمده جاری بولنان حکم کلیسی دیمکدر . بعضیلر قدر: مقدرات ازلیه‌دن، قضا: او مقدرات ازلیه‌نك وقت وزماننده ایجاد وانفاذ ایدلمسندن عبارتدر دیرلر . شو حالده قضا وقدر جناب حقك علمنه ، علمی‌ده معلومنه تبعیتله یعنی هرشیئ نصل اوله‌جقسه اولوجهله جناب اللهك بیلمسیله احوال واشیانی تقدیر وایجاد بیورمسندن عبارت اولور . علمك معلومه تابع بولنمسی دلالت ایدرکه شو صفات جلیله‌دن جبر لازم کلمز .

اشته دیانت اسلامیه‌ده قضا وقدر بوندن عبارت اولدیغی حالده غربلیلردن برچوقلری بونی مسلمانلر حقنده برسبب طعن وتزییف اتخاذ ایدرك بر طاقم تفوهات وتوهماتده بولنمشلردر .

دیرلرکه بو وجهله قضا وقدره ایمان هرهانکی برقومك وجداننده برطوتارسه آرتق اوقومده عزت و قوتدن اثر قالماز . وانلرك یرینه ضعف ومسکنت قائم اولور . بوکا بناءً درکه مسلمانلر بو عقیده‌لری سببیله فقر وضرورت وذلت وفلاکت ایچنده قالمشلردر .

غربلیلرك اعتقادنجه قضا وقدره ایمان ایله انسانك بتون افعالی اضطراری اولدیغنه قائل اولان مذهب جبری آره‌سنده هیچ برفرق یوقدر . اویله توهم ایدییورلر که مسلمانلر قضا وقدره اعتقادلری ایجابجه کندیلرینی هواده معلق توی پارچه‌سی کبی کورییورلر ، قضا وقدر روزکاری اوکنده بی اختیار بولنیورلر .

اعمدی هالکی بر قوم بو اعتقادده بولنورسه بتون قواسی
معطل، حواسی مختل اوله جغندن و بالنتیجه محو و انقراضه محکوم
بوله جغندن ارتق مسلمانلرده بو اعتقادلری سببیله عاقبتلری نره یه
منجر اوله جغی معلوم اولمش اولور.

حاصلی غربیوندن بر قسمی مسلمانلر حقنده شویله بر ظن
باطل بسلدکلری کبی بزدن بر طاقم فکرسزلرده آنلرك بو سوز-
لرینی نفس الامره مطابق اولمق اوزره تلقی ایدیورلر. طوغریسی
اللهه و مسلمانلره افترادە بولنیورلر. چونکه بو کون سنی، شیعی،
زیدی، وهابی، خارجی هیچ بر مسلم یوقدر که غربیونك دیدیکی کبی
جبر محضه قائل اولسونده کندندن اختیار و ارادەیی کلیا سلب
و ازاله ایلسون. بلکه شو طوائف مسلمه دن هر بری اعمال
و حرکاتنده کندیلرینك ارادهٔ جزئیه‌یه مالك اولدقلرینی و بو اراده
کندیلری ایچون مدار ثواب و عقاب اوله جغنی بیلیرلر. و بو اراده
سایه‌سنده نائل فوز و فلاح اوله جقلرینی اعتقاد ایدرلر. اگرچه
بر وقتلر جبریه نامیله مسلمانلر آره‌سنده بر فرقه ظهور ایتمش، انسانلر
افعالنده مجبور و مضطردرلر، یورویین بر آدمك دیواردن دوشن بر
آدمك دوشمسی بیننده فرق یوقدر دیمشلر ایسه‌ده مسلمانلر بونلری
شدتله رد ایتمشلر و بو سوزلری سفسطه‌یه حمل ایتمشلردر. ذاتاً
بو مذهب باطل اربابی ده اوچنجی قرن هجریده تمامیله بونلرك آثاری
محو اولمشیدی.

قضا و قدره اعتقاد شائبهٔ جبریه‌دن تجرید ایدیلیرسه
انسانی شجاعت و بسالت، صبر و متانت، جود و سخا،
صدق و وفا کبی بر طاقم اوصاف گزیده ایله متصف قیلار.
و شان انسانیته یقیشمین ویره‌جك حالاتدن بریی طوتار. عمرك
محدود، رزقك معین و مقسوم اولدیغنه و بتون اشیانك
مشیت الٰهیه‌ده بولندیغنه اعتقاد ایدن بر آدم هیچ بر شیدن
قورقماز، حق مدافعه فریضه‌سنی اداء و محافظه‌ده هیچ بر شیدن
چکینمز. ایشته بو کاینات دندرکه جناب حق بو اعتقاد اصحابنی [الذین قال لهم
الناس ان الناس قد جمعوا لکم فاخشوهم فزادهم ایماناً وقالوا
حسبنا الله ونعم الوکیل] آیت کریمه‌سیله مدح و ثنا بیوریور.

واقع الحال جمعیت بشریه‌نك بدایت تشکلندن شمدی‌یه قدر
هیچ بیوك فاتح، هیچ معروف بر سردار کورلمه‌مشدر که علو همتی
سایه‌سنده مراتب رفیعه‌یه نائل اولمسون و توسیع ممالك ایلمسون،
شدائدی آسان کورمسون، اساساً قضا و قدره معتقد اولمسون. انسان
فطرتی مقتضاسی اوله‌رق حیاتنه پك حریصدر، موجودیتنه
پك بکلیدر، اکر قضا و قدره اعتقادی اولمز، مقدراتك حصوله
کله‌جکنی، ظاهرده کی قوه قورلرك هیچ بر تأثیری اوله‌میه‌جغنی بیلمزسه
او شدائده اقتحام ایتدیره‌جك نه اوله بیلور؟

تاریخاً معلوم و مضبوط بولنان بر طاقم اکابرك سلسلهٔ موفقیتلری،

فتوحات عظیمه‌یه نائلیتلری هپ قضا وقدره اعتقادلری سایه‌سنده در . اسکندر کبیر ، جنکیزخان هپ بوعقیده اوزرینه صاحب رسوخ ایدیلر . ناپولیونك قدره پك‌زیاده اعتقادی اولدیغی مشهوردر . ذاتاً اونی نسبةً آزعسکرله بیوك بیوك اردولر اوزرینه هجوم ایدرك احراز ظفره سوق ایدن هپ بوعقیده‌سی ایدی . شوحالده قضا وقدره ایمان برملتك انحطاط وتدنیی دکل بلکه اعتلا وترقیسنی مستلزم اولور .

مسلمانلرده‌کی تأخروتدنینك منشأی ظن اولندیغی کبی نه‌عقیدهٔ قدردر ، نه‌ده‌سائرعقائداسلامیه‌در . مسلمانلر نشئاتلرینی متعاقب نشوهٔ غرورظفرله سرمست اولدیلر . بوحالده ایکن ایکی مدهش صدمه‌یه معروض قالدیلرکه بری شرقدن جنکیز خان ایله احفادنك هجومی ، دیکری غربدن اوروپالیلرك بتون مملکتلرینی استیلاسی ایدی . بوحال قلوب امته دهشت بخش اولوب بوسببله متانت وشهامتلری ، نجدت وعلوهمتلری زائل اولدی ، صکره برچوق حکومتلره آیرلدیلر ، نااهل برطاقم امرایه منقاد اولدیلر . نتیجةً شواحواله معروض قالدیلر . فقط امت اسلامیه عقائد صحیحه‌لری سایه‌سنده برکون البته سیلکنوب قالقه‌جق ، مبتلا بولندیغی بومرضدن قورتیله‌رق اکتساب عافیت ایده‌جك وشانلی ماضیسنی اعاده ایلیه‌جکدر .

توکل

دین اسلام علیهنه بدخواهان طرفندن حواله اولنان سهام اعتراضدن بری‌ده توکل‌در .

آنلره کوره اسلامیت توکلی امر ایلدیکندن طولایی انسانلری عطالت وکسالته وکورکورینه حرکت ایتمکه سوق ایدییورمش ، فکره دورغونلق ، قانه اویوشقلق ویره‌رك تعطیل اموره بادی اولیورمش .

بوواهی سوزلر هیچده طوغری دکلدر . چونکه ، مسلمانلر توکلی : اسباب ظاهره‌یه رعایتله برابر جناب حقه اعتماد ایلمکدن ووسائل ووسائطه تشبثله برابر الله‌ه تفویض امور ایتمکدن عبارت بیلیرلر .

شوحالده مسلمانلر نظرنده توکل ، تعطیل امور دکلدر . بلکه انسان ایشلدیکی ایشده جناب حقك نصرت ومعاونتنی تمنی ایتمك وامداد الهی‌یه اعتماداً امور مشکله‌یی اقتحام ایلمکدر . (یانبی الله امتکله استشاره ایت بعدالاستشاره عزم وقصد ایتدیکك شیئلری انفاذ ایله ، الله‌ه متوکل اول ، الله ذات الوهیتنه توکل ایدنلری سور) مألنده اولان [وشاورهم فی الامر فاذا عزمت فتوکل علی الله ان الله یحب المتوکلین] آیت کریمه‌سی اهل اسلامك توکلده‌کی اساس

اعتقادلرینی بیلدیرر . وحقیقت توكلك نه‌دن عبارت اولمسی لازم [illegible] آكلاتمق اوزره بو آیتك تفسیرنده فخر الدین رازی شویله سویله‌یور : « بو آیت جلیله دلالت ایدر كه توكل ؛ بعض جهاله‌نك [illegible] كبی انسانك نفسنی اهمال ایتمسی دكلدر . [illegible] وشاورهم [illegible] امر ، توكل ایله امر [illegible] منافی اولوردی . توكل ؛ اسباب ظاهره‌یه مراعات ایتمك وفقط قلبی [illegible] جناب حقك حفظ وصیانتنه اعتماد ایلمكدر . »

[illegible] توكلك حقیقتنی كشف و ایضاح ایدن [illegible] :

[illegible] بر اعرابی كلمشیدی . دوه‌سنی براقوب حضوره كیردكده : (دوه‌كی نه یاپدك؟) [illegible] اعرابی [illegible] توكل ایده‌رك صالیویردم . دینجه : ([illegible] دوه‌كی باغلا صكره توكل ایت) [illegible] « ای [illegible] » دیدیكم [illegible] بز متوكل [illegible] جناب فاروق [illegible] متوكل [illegible] متوكلی خبر ویره‌یم : متوكل اول كیمسه‌در كه یره تخم صاچارده الله‌ه توكل ایدر ، لطف حقه اعتماد ایلر . » [illegible]

ای دوشنولورسه تعلیم ایدیلیر كه : عالمده بونجه آفات

[illegible] مستغنی اوله‌بیلور ؟ نیجه كره‌لر اسباب مادیه بالوجوه مكمل اولدیغی حالده موفقیت كورولمدیكی اولور و حقك اراده‌سی [illegible] اولدیغی مشاهده ایدیلور [illegible] اسباب مادیه [illegible]

توكل ، فكره دورغونلق [illegible] وكسالته بادی اولمازه ، بالعكس فكره [illegible] معتقدلرینی [قل لن يصيبنا الا ما كتب الله لنا هو مولانا وعلى الله فليتوكل المؤمنون] [illegible] جلیل ایله تشجیع ایلر و حماست [illegible]

[illegible]]

[illegible] اسلامیه بین البشر صلحی تأسیس ایتمك [illegible] ظهور ایلمش ؛ عبادات ، معاملات ، اعتقاداته دائر اولان كافه احكامی نظام عالم وحیات امتی محافظه مقصدینه مبتنی بولنمش ایكن حربه جواز ویرمسی مقصد تأسیسه منافی كبی كورینوربسه‌ده [illegible]

وبوبابده‌كی آيات قرآنيه ايله ثابتدر . [ادع الى سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة] نظم جليلی دين مبينه دعوت رفق وملايمت واسلوب حكمت ايله اولمسنی وسفك دمايه ميدان ويرلمه‌مسنی ناطق بولنمقده وبدايت اسلامده‌ده بو صورتله حركت اولنمقده ايكن مشركين قريش صاحب شريعت افندمزه واصحابنه انواع اذا وجفا ايله ابراز عداوت ايدرك حياتلرينه‌دخی سوءقصد ايتمش اولملريله مجرد حربه بادی اولمامق اوزره ترك دار وديار ومدينهٔ منوره‌يی كنديلرينه دارالقرار اتخاذ بيورمشلردر . حالبوكه مشركين مكه بوراده‌ده كنديلرينی راحت براقمامش ومدينهٔ منوره‌يه تعرض وهجومدن كيرو قالمامش اولدقلری كبی كعبهٔ مكرمه‌يی زيارت ايچون آره‌ده وقوعبولان وحديبيه مصالحه‌سی ناميله ياد ايديلان معاهده‌يی دخی نقض ايله حربه قيام ايتملری اوزرينه [وقاتلوا فی سبيل الله الذين يقاتلونكم ولا تعتدوا ان الله لايحب المعتدين] آيت كريمه‌سی نازل اولمشدركه حربك جوازی حقنده ايلك نازل اولان نظم جليلدر . اشبو آيتی تعقيب ايدن [ولا تقاتلوهم عندالمسجدالحرام حتی يقاتلوكم فيه فان قاتلوكم فاقتلوهم] نص مبينی دخی مقاتله‌نك انجق مقابله و مدافعه صورتيله وقوعنه جواز ويرلديكنی ناطقدر . مقاتله‌دن

مقصد مقابله اوله‌رق موجب فتنه واختلاف اولان اسبابك منع وازاله‌سنی [وقاتلوهم حتی لاتكون فتنة] نظم منيفی وبو بابده محاربات ومقاتلاتده مقابله و مماثله‌يه رعايتك لزومنی [فمن اعتدی عليكم فاعتدوا عليه بمثل ما اعتدی عليكم] نص كريمی فرمان بيورمقده‌در .

شو آيات كريمه كافهٔ حقوق حرب وصلحی جامع برر دستور اولديغی پك واضح وآشكاردر . چونكه حربده مقابله بالمثل مشروع اولنجه اشبو مماثله اسباب حرب ايله حربده استعمال اولنه‌جق اسلحه‌ده مجروحين واسرايه ايديله‌جك معامله‌ده جاری اوله‌جغی وانجق خصم حدود مشروعه‌يی تجاوز ايدرك ظلم وعداوتده بولنديغی حالده اكا متابعت جائز اوله‌مية‌جغی [ان الله لايحب المعتدين] آيتيله مصرح بولنمقده‌در .

رسول اكرم افندمز اسباب موجبه ومجبره‌يه بناءً قبائل اوزرينه ٤٧ دفعه سريه ارسال بيورمش و٢٧ غزاده بالذات كنديلری بولنمش اولدقلری حالده يالكز ٩ دفعه طرفين بيننده حرب ظهور ايدرك ديكرلری مصالحه ايله نتيجه‌لنمشدر . شو ٩ محاربه‌نك اسبابی تحری ايديلورسه كوريلوركه سبب حرب يا كنديلريله معاهد بولنان قبائلك نقض عهد وخيانت ايتملری وياخود اعدانك هجوم وتسلط ايتملری اولمشدر .

ممنوعات حربیه

[...]

حربده اساساً دشمنی مالاً ، بدناً اضرار ایلک و هر درلو

معاملاتنه قارشو مقابله بالمثلده بولنمق الجابات حربیه‌دن اولدیغی

حالده دیانت اسلامیه بو بابده بو ظاهر موادی استثنا ایدرک [...]

ممنوع قیلمش واثنای حربده دخی [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

تحذیر ایتمکده‌در [illegible]

[illegible] قدر وقوع بولان

محاربلرده عساکر اسلامیه یه اسناد ایلدیکلری تعدیاتی تکذیب

ایچون بو حقیقتی ذکردن بشقه آیروجه بر دلیل ایرادینه لزوم

قالمیه جغی بدیهیدر .

صلح

محاربه موجب سفک دماء بر آفت عظیمه اولدیغندن [illegible]

ایچون هرشیء یاپیلمه‌لی وهیچ بر کونا فداکارلقدن احتراز اولنمه‌لیدر .

وصلح قابل اولدقجه حرب جهتی التزام ایدلمه‌ملیدر

[یا ایها الذین آمنوا ادخلوا فی السلم کافة] آیت کریمه‌سنده‌کی

فرمان الهیدن [وان طائفتان من المؤمنین [illegible]] ایله [illegible]

شو ایکی آیت جلیله‌ده‌کی [اصلحوا] امرینک اوچ کره ذکری

وتکراری [illegible] بین الاثنین [illegible]

بین الاقوام [illegible] فرض [illegible]

عالم [illegible]

بیورمشلردر (الصلح سید الاحکام) حدیث شریفلریله [illegible]

خصوصی بیان وتقریر ایلمشلردر .

نبی ضمره قبیله‌سیله عقد بیوردقلری مصالحه‌ده‌کی صلحنامه

لرینک [illegible]

(بسم الله الرحمن الرحیم هذا کتاب من محمد رسول الله

لبنی ضمره بانهم آمنون علی اموالهم وانفسهم وان لهم النصر

علی من عاداهم ان لا یحاربوا فی دین الله وان النبی اذا دعاهم

لنصره اجابوه علیهم بذلک ذمة الله وذمة رسول الله ولهم

النصر على من برمنهم واتقى .) مأل منيفى اشبو مصالحه‌نامه رسول‌الله اولان محمددن بنى ضمره‌يه ويريلوب حكم وعهدى اولدركه بنى ضمره اسلام ايله محارب اولمامق وپيغمبر كنديلرينى ياردمه دعوت ايتديكى حالده اجابت ايلمك اوزره مال وجانلرينى تأمين ايدر . ومتقى وخيرخواهلرينه ياردم ايده‌جكنى جناب حق ايله پيغمبرى نامنه تعهد ايدر ديمكدر . اشبو معاهدۀ جليله مضمونندن غيرمسلم اولان امم واقوام ايله تجاوزى وتدافعى عقد معاهده‌يه اسلامك مأذون بولندقلرى مستفاد اولديغى كبى مصالحه صورتيله حسم اختلاف ممكن ايكن طريق حرب وضربه سلوك جائز اولمديغى نمايان اولور .

اسباب صلحدن برى ده [واعدوا لهم ما استطعتم من قوة ومن رباط الخيل ترهبون به عدو الله وعدوكم] نظم جليلى موجبنجه تداركات حربيه وتجهيزات عسكريه‌در . چونكه دشمن تداركات واستحضارات سفريه ايله تخويف ايدلمش وبو صورتله تعدى وتجاوزينه ميدان ويرلميه‌رك صلح ومسالمته ميل ايتديرلمش اولور . نتكم :

« حاضر اول جنكه اكر ايستر ايسه‌ك صلح وصلاح »

دينلمشدر . حاصلى قوتلى براردو صلح ومسالمتك اى بر كفيلى اولديغنه بناءً بوكون هر دولت قوۀ بريه وبحريه‌سنى ايجابات عصريه

كوره تنظيم وتزييد ايتمكده وبو صورتله محتاج بولنديغى حضور وآسايشى تأمين ايلمكده‌در .

حكومت

حكومت لغتده حُكْم كبى فصل وقضا معناسنه‌در . حاكم ، حَكَمْ انفاذ حكم ايدن كيمسه‌در . انجق حَكَم حاكمدن ابلغدر . حُكّام مفرد وجمعده اطلاق اولنور . لكن لسان عرفده حاكم طرف حكومتدن نصب اولنان ، حَكَم ايكى كشى بيننده متنازع فيه اولان بر مسئله‌يى حل ايچون بالرضا تعيين ايديلان كيمسه‌يه دينور .

حكومتى ارسطاليس – حكم مطلقك دولت وجمعيت ايچنده اجراسيدر — ديه تعريف ايتمشدر . مشهود اولديغى وجهله نوع بشر انجق جمعيت حالنده يشار . بو ايسه انتظامه ، انتظامك حصولى ده برقوته محتاجدر . بو حالده بشرك وجودى او قوتك وجوديله قائمدر . او قوت ايسه قوۀ حاكمه يعنى حكومتدر . حكومت مأثر بشريه‌دن اولميوب حاكم مطلق تعالى وتقدس حضرتلرينك تأسيس بيورمش اولديغى بر وضع الٓهيدر . انجق جناب حق حكومت وحاكميتى كرك افراد مخصوصه كرك جماعات معينه‌يه صورت دائمه‌ده بخش وحصر ايتمامش اولديغندن هر قوم مقاصد

مخصوصه‌سنى استحصاله انسب اولان صورتله نظام ويرمكه صلا - حيتداردر. بوصلاحيته استناداً امم واقوامدن بعضيلرى حكومت مطلقه‌يى ديكرلرى‌ده حكومت مشروطه ويا جمهوريه‌يى التزام ايلمشلردركه شوحالده حكومت اوچ قسمدر : مطلقه ، مشروطه، جمهوريه‌در .

حكومت مطلقه : زمام حكومتى تماماً النه آلمش اولان برمستبدك حكومتيدر .

حكومت مشروطه : ملت مجلسنك رأى وفكرينه اتباع ايدن حكمدارك حكومتيدر .

حكومت جمهوريه : نسل معيندن منتخب حكمدار مخصوص اولميوب هركيم اولورسه اولسون افراد ملتدن برى اكثريت آرا ايله بالانتخاب حكمدار مقامنده اولمق اوزره موقتاً رئيس نصب اولنور .

شوحالده حكومت قوانين قطعيهٔ مؤسسه‌يه تابع اولورسه مشروطه ، افراد ملتك مجموعنك ويا اكثريتنك رأى واراده‌سنده بولنورسه جمهوريه، قوانين موضوعه واصول متخذه‌سنك قطعيتى اولميه‌رق يالكز بركشينك كيف واداره‌سنه، واوقوانين واصولى آرزوسى وجهله فسخ وتبديل اقتدار واجرا آتنه تابع اولورسه مطلقه اولور .

اصول حكومت بالعموم انسانلر وبالخاصه آوروپاليلر اراه‌سنده

قسماً يكيدر . چونكه آوروپاده اوللرى حكومت اولميوب اهالى يالكز بررئيسك ادارهٔ كيفيه‌سنه وپاپالرك امر وحكملرينه تابع بولنمقده ايديلر . صوكره‌لرى فنون ومعارف ترقى‌يه وباخصوص اندلسده عربلردن انتشار ايدن انوار معرفت اوروپا ايچنده پارلامغه باشلادى. پك چوق كتب عربيه على الخصوص اندلس اعاظمندن ابن رشد وابن خلدون كبى ذواتك برطاقم كتابلرى فرنك لسانلرينه ترجمه ايدلمكله (لاطاعة للمخلوق عند معصية الخالق) كبى قواعد جليلهٔ اسلاميه كيميا آسا تلقى وقبول اولندى وايشك ايچنه برازده يونان قديم حكمياتى قارشديرلدقدن صكره :

(كوسفند ازبراى چوبان نيست — بلكه چوبان براى خدمت اوست)

حكمى ايله حكمدارك قانوندن ماعدا امرينه اطاعت ايدلمه‌مسى وقانوندن باشقه حاكم اولمامسى وانسانلرك افكار وآمالنده حر وسربست بولنمسى كبى اكثريسى موافق شريعت بولنان احكام واحوال موضوع بحث اولمغه باشلادى . فيض معرفت سايه‌سنده افكارلرى تنور ايده ايده نهايت حكومت ومدنيتلرى شو كورمكده اولديغمز درجهٔ كماله رسيده اولدى .

نظر اسلاميتده حكومتك حكومت مشروطه اولديغى شبهه‌سزدر . چونكه مسلمانلر حكمدارلرينى كنديلرى نصب وتعيين ايلمكده اولدقلريچون خليفه‌نك ملت اوزرنده دكل ملتك خليفه اوزرنده حق حاكميتى واردر . بناءً عليه مسلمانلر خليفه‌لرينه

(لاطاعة ... الخ) حدیث شریفی مؤداسنجه شریعتك كوستردیكی طوغری یوله كیتدكجه اطاعت ایدرلر، بالعكس طریق حقدن انحراف ایله ظلم وفسادی التزام ایلدیمی اكا متابعتدن واز كچەرك خلع وتبدیلنی دیناً واجب كوررلر .

امامت وخلافت

امامت ایكیدر ، صغری ، كبرادر . امامت صغری : نمازده امامت، امامت كبرا : مصالح ناسی صیانت ایچون امام الانبیا افندمز طرفندن خلافت طریقیله ریاست عامه‌در .

(الخلافة بعدی ثلاثون سنة ثم یكون ملكاً عضوضاً)

حدیث شریفی خلفای راشدین حضراتی خلافتلرینك علی وجه الكمال اولدیغنه اشارت اولوب سائر ائمهٔ مسلمینه دخی خلیفه اطلاقی جائزدر. زیرا ریاستلری رسول اكرم افندمزدن نیابت صوریه‌در .

حمایهٔ بیضهٔ اسلام وتنفیذ احكام، اقامهٔ حدود وتجهیز جنود، جمع عشر وزكات وامثالی امور ومعاملات ایچون امت اوزرینه نصب امام فرضدر . انجق بعض خوارج ایله ، معتزله‌دن اصم تغلبدن احتراز ایچون « امت دین قویه تبعیت ایدرسه نصب امام فرض دكلدر » دیمشلردر .

امامتك شروطی یدیدر . (١) عدالت، (٢) علم، (٣) سلامت حواس ، (٤) سلامت اعضا ، (٥) اصابت رأی وسیاست ، (٦) شجاعت ، (٧) قریشی اولمقدر ؛

اشبو شروطی جامع اولمیان ذات منصب جلیل دینی اولان خلافته مستحق دكلدر . چونكه خلیفه عادل اولمازسه ظالم اولور، ظالم ایسه لسان شریعتده ملعون اولدیغندن خلیفه اوله‌ماز ، جاهل ، معلول ، مختل الشعور ، جبین اولورسه احكام شرعیه‌یی تنفیذ ومصالح عبادی رؤیت ایده‌میه‌جكی كبی لدی الایجاب محاربه‌دن قورقارق حقوقی دینی وامور ناسی حفظ وصیانت ایده‌مز، بویله بر عاجز ایسه هیچ بر وقت ریاست عامه‌یه اهل اوله‌ماز .

شروط مبحوثه‌ده امت اصلا اختلاف ایتمه‌مشدركه بونلر متفق علیه‌در . یالكز قریشی اولمق شرطی مختلف فیهدر . ابن خلدونك بیانی اوزره بدایت اسلامده قریشی اولمق دفع نزاع ایچون شرط قلنمشیدی . چونكه قریشك اقوام وقبائل سائره اوزرینه عز وشرفی وار ایدی . اكر قریشدن ماعداده خلافت تقرر ایتسیدی ، قریشیلر مخالفت ایده‌جك وبووجهله جماعت اسلامیه آره‌سنه تفرقه دوشه‌جك ایدی بو ایسه [اقیموا الدین ولاتتفرقوا فیه] نظم جلیلنه مخالف ایدی . صكره‌لری قریشده

بو شرف غالبیت قالمدیغندن خلافتده بو شرطه لزوم کورلمدی .

ارتحال نبی‌یی متعاقب بین الاصحاب خلیفه انتخابنده اوچ رأی حاصل اولمشیدی :

برنجیسی، خلیفه اوله‌جق ذاتك سیاست اموره وحراست دینه اهل ومقتدر بولنمسی کیفیتی ایدی . بو رأی اکثری انصارك مختاری اولوب منتخبلریده (سعد بن عباده) ایدی . بو (اسمعوا واطیعوا وان ولی علیکم عبد حبش) ، حدیث شریفنه موافق بولندیغندن بالآخره اکثری خوارج ایله عامهٔ معتزله بو رأیی قبول ایلمشلردر .

ایکنجیسی، خلیفه سیاست وحراسته مقتدر اولمقله برابر قریشی اولمسیده مشروط ایدی . بو رأیده اکثر مهاجرینك مختاری اولوب نامزدلری ابوبکر الصدیق ایدی .

(الائمة من قریش) حدیث عالیسیله استدلال ایده‌رك مؤخراً اهل سنت بو رأیه قائل اولمشلردر .

اوچنجیسی، خلافته قرابتك احق اولمسی ایدی . بو نی هاشم ایله انلره تابع بولنانلرك رأیی اولمقله منتخبلری حضرت علی ایدی . (اما ترضی ان تکون منی بمنزلة هارون من موسی) ، حدیث شریفیله احتجاج ایده‌رك بوتون شیعیلرده بو رأیی التزام

ایلمشلردر .

بو اوچ منتخبدن ابوبکر الصدیق اکثریتی احراز ایده‌رك اجماع امتله خلیفه انتخاب اولنمش وسعد بن عباده‌دن ماعداسی کندیلرینه تبعیت ایلمشدر .

بین الامه خلیفه انتخابنده درت صورت واردر :

(۱) شورای عامه یعنی اهل حل وعقدك انتخابیله اولمقدر . حضرت ابوبکر ایله حضرت علینك خلافتلری کبی .. بو بابده عموم اهل حل وعقدك بیعت ایتمسی شرط دکلدر . بلکه — وللاکثر حکم الکل — قاعدهٔ فقهیه‌سنجه اکثریت کافیدر . نته‌کم سعد بن عباده خلیفهٔ اول وثانی‌یه واصحابدن بعضیلریده حضرت علی‌یه بیعت ایتمامشلر ایدی .

(۲) شورای خاصه ایله یعنی خلیفهٔ سابقك اختیار ایتدیکی بر قسم مخصوصك انتخابیله اولور . حضرت عثمانك خلافتی کبی که حضرت عمرك تعیین ایتدیکی اصحاب شورای سته‌نك رأی وانتخابلریله استخلاف اولنمشدر .

(۳) وصایت ویا ولایت عهد طریقیدرکه خلیفهٔ سابقك شرائط خلافتی حائز اولنلردن برینی ولی عهد تعیین ایدوب امتك مظهر قبولی اولمسیله منعقد اولور . حضرت عمرك خلافتی کبی .. مشار الیهی جناب ابوبکر ولی عهد تعیین ایتمش وامت طرفندن مظهر

قبول اولمشيدى . عصر اولده خلافت شواوچ صورتله منعقد اولور وخليفه اجماع امتله مقام خلافتى احراز ايدر ايدى .

(٤) تغلب وحق سيف طريقيدركه ناس امامتده اختلاف ايدوب هيچ برى ديكرينك خلافتنه راضى اولمازسه ايچلرندن سياسته مقتدر اولانلردن برينك مقام خلافته طالب اولمسى جائز اولور ، امت آنك نداسنه اجابت ايدر واختلاف طرف اولەرق احوال كسب سكونت ايلرسه خلافتى صحيح اولور .

خلافتده توارث

خلفاى راشدين زماننده خلافت ارثى اولمايوب امت طرفندن بالاستشاره انتخاب اولنور ايدى . حضرت عمر اصحاب شورايه اوغلى عبداللهى انتخاب ايتمەملرينى تنبيه ايتمش ، حضرت على ده جناب حسن حقنده « لا آمركم ولا انهاكم انتم البصر » ديەرك بوخصوصى امته توديع ايتمشدى .

خلافتى ارثى قيلان معاويه بن ابى سفياندر . مشاراليه بين المسلمين فتنه ظهورندن قورقەرق اهل ومستحق كورمش اولديغى اوغلى يزيدى ولىعهد تعيين ايلمش وبوصورتله خلافت امويلرده تقرر ايتمشيدى . يالكز بونلردن عمر بن عبدالعزيز خلفاى راشدين مسلكنه اتباع ايدەرك مشاهير تابعيندن وفقهاى سبعەدن

قاسم بن محمد بن ابوبكر الصديقى ولىعهد تعيين ايتمك ايستەديسەده امويلرك تغلبى سببيله آكا موفق اولەمامشيدى .

آل عباس طريق معاويەيى التزام ايتديلر . يالكز مأمون ، عمر بن عبدالعزيز كبى ، چهار يار كزين مسلكنى بالالتزام خاندان عليدن على رضا بن موسى كاظمى ولىعهد تعيين ايتمشيدى . فقط بونى عباسەكران كلەرك مأمونك بيعتنى نقض ايله عموجەسى ابراهيم مهدى يه بيعت ايتديلرسەده ولىعهد مشاراليهك فجاءة وفاتى وقوع بولان بوبغى وفسادى تسكين ايلمش وبوندن صكرەده هيچ بركيمسه ديكر خاندانلدن ولىعهد تعيينى مسئلەسنى اورتەيه قويەمامشيدى .

آل عثمان ده بنى عباسه اتباعاً خلافتى ارثى اولەرق ابقا ايلديلر . آل عثمان ابتدالرنده مقام خلافتى حائز اولميوب يالكز حق حكومته مالك ايكن ٩٢٣ تاريخنده خلافت بنى عباسدن كنديلرينه انتقال ايتمش اولمغله خلافت و حكومتى جامع اولمشلردر . خاندان آل عثمانك خلافت و امامته استحقاقلرى بر وجه آتيدر :

اولا : عثمانليلرك برنجى خليفەسى بولنان سلطان سليم خلافت اسلاميەيى دست كفايتنه الدينى زمان كندوسنه قارشو طورەجق بر حكمدار يوق ايدى ، درايت و اهليتىده امتى حمايەيه بالغاً مابلغ كافى ايدى .

ثانياً : اخر خلفاى عباسيه اولان متوكل على الله سلطان

سليمك كفايتنى تقدير ايده‌رك خلافتى اكا ترك وتوديع ايتمش وبو كيفيت اهل حل وعقد طرفندن عموماً مظهر قبول اولمشيدى. حتى علماى مصرو علماى رومدن مركب بر مجلس عمومى سلطان سليمى خليفه انتخاب ايده‌رك سيف شهامتى انك ميان همتنه باغلمشلردر . ايشته جلوسى متعاقب اجرا ايديلان تقليد سيف آيينى بوندن نشأت ايتمشدر .

ثالثاً : سلطان سليم قبله‌گاه مؤمنين اولان حرمين محترمين خدمت موجب المفخرتنى يد كفايتنه آلديغى كبى الى يومنا هذا سلاطين عثمانيه‌ده بو خدمت مقدسه ايله مباهى بولنمقده‌در .

رابعاً : خاقان مشار اليه امانات مباركه‌يى دست امنيتنه آله‌رق حفظ وحمايه ايلمشدر . الحاصل صفدر دوران سلطان سليم خان حق سيف ووداعت و شوراى عامه ايله مقام جليل خلافتى حائز اولمشدر .

اليوم پادشاه زمان سلطان محمد خان خامس حضرتلرى‌ده ملتك انتخابيله اجتماع ايدن وبا فتواى شرعى اهل حل و عقد اولديغى ثابت اولان مجلس عمومئ ملت طرفندن بالانتخاب كرسئ خلافته اجلاس ايدلمكله بالعموم مسلمانلرك خليفه‌سى و بتون عثمانليلرك پادشاهيدر . خليفه بالحقه اطاعت لازمهٔ ديانت اولديغندن بالفعل تابعيت سلطنت سنيه‌ده بولنميان مسلمانلرك دخى معناً او مقام قدسيت اتسامه ارتباط دينيلرى شرعاً وعقلاً

مبدانده‌در . بوكا بناءً دركه هندده ، اقصاى شرقده والحاصل كافهٔ بلاد اسلاميه‌ده نام عالئ جناب خلافتپناهى يه خطبه اوقونمقده و معناً اطاعت و انقياد اولنمقده‌در .

بوده اثبات ايدركه مقام خلافتك مقام سلطنت سنيه اولديغنه يالكز عثمانليلرجه دكل بالعموم مسلمانلرجه اجماع حاصل اولمشدر. اره صره يمنده اوفاق بر دائره ايچنده ادعاى امامت وياخود اقصاى غربده بر حكومت وامارت طرفندن درميان اولنان دعواى خلافت شرعاً بر وجهله حائز اهميت دكلدر . چونكه بونلرده خلافتك شروط اساسيه‌سندن اولان شوكت وسياست و حراست دينه قدرتدن اثر يوقدر . بناءً عليه بونلرك حوزهٔ حكومتده اولانلرى نظر شرعده باغيلردر .

وزارت

مقام خلافتده بولنان ذواتك امور و مصالح دولتى بالذات تدوير و رؤيتلرى قابل اوله‌ميه‌جغى جهتله كنديلرينه ظهير و معاون اولمق اوزره وزير استخدام ايتملرى ايجابات شرعيه و سياسيه‌دن و لوازم حكومت و خلافت اسلاميه دندر .

[ولقد آتينا موسى الكتاب و جعلنا معه اخاه هرون و زيرا] نص جليلى و (من ولى شيئاً من امور الناس

واراد الله به خیراً جعل له وزیراً صالحاً ان نسی ذکرّه وان ذکر اعانه) حدیث شریفی ایله‌ده وزارتك لزومی ثابتدر. مآل عالیٔ حدیث ـ عهده‌سنه خلقك اموری تفویض اولنانلرك حسن موفقیتلرینه ارادهٔ الهیه تعلق ایدر . اویله صالح بر وزیره مقارن قیلارکه اونوتدیغی شیلری کندیلرینه اخطارده، صکره‌ده مقتضاسنی اجرا ایچون معاونتده بولنور ـ دیمکدر .

سلطان انبیا افندمزده وزیر استخدام ایتمشلر و بو خدمت مبجله ایله شیخین حضراتنی بکام بیورمشلردر . حضرت صدیق جناب فاروقی ، مشار الیهده حضرت علی‌یی و دیگر اصحاب کرامدن بعضیلرینی وزیر اتخاذ ایلمشلردر .

بین الخلفا امر وزارته اهتمام و اعتنا ایدلمش اولدیغی حالده خلفای عباسیه زماننه قدر وزارت غیر رسمی و یالکز فعلی و عملی اوله‌رق دوام ایتمش ، خاندان عباسیه ایسه وزارتی بر مسند مخصوص اولمق اوزره رسماً تأسیس و توجیه ایلمشدر .

وزیر ، کلمه‌سنك اشتقاقنده علماء سیاست اوچ وجهله بیان مطالعه ایتمشلردر :

برنجیسی : وزارتك اغرلق معناسنه اولان « وِزْر » دن مشتق اولمسیدر . بوکا کوره وزیر ، حکومتی درعهده ایدن

حکمدارك بارثقیل مسئولیتنه معاونت و رأی وتدبیری ایله تخفیف اوزارینه خدمت ایدن ذات دیمکدر .

ایکنجیسی : وزارت ملجأ و پناه معناسنه کلان « وَزَر » دن مشتقدر . بورأیه نظراً پادشاه وزیرك تدابیر صائبه و آرای ثاقبه‌سنه التجاده بولنمش وتسویهٔ مصالح حکومتده حکمدارك ملجأ وپناهی اولمش اولور .

اوچنجیسی : ظهیر وقوت معناسنه اولان « أَزْر » دن مأخوذ اولمسیدر . بو فکره کوره پادشاه وزیرك رأی وعرفانی و حسن تدبیری ایله قوی الظهر اولور دیمکدر .

صفات لازمهٔ وزارت ؛ شریعت وسیاست نقطهٔ نظرندن آلتیدر :

برنجیسی : سلامت حواس واعضادر . لساننده ویا سمع وبصرنده آفت وسیر وحرکتنه مانع اوله‌جق درجه‌ده اعضاسنده نقصانیت بولنانلر وزیر اوله‌مازلر ؛ چونکه بوکبی نقائص ایفای وظائف وزارته بر مانعه تشکیل ایدرلر .

ایکنجیسی : علم ومعرفتدر . وزیرك امور معظمهٔ دولتی اداره ایده‌جك مرتبه‌ده اصحاب علم ووقوفدن اولمسی شرطدر . زیرا وزیرك جهلندن نشأت ایده‌جك اولان اوفاق بر خطای اجتهادی دولتك باشنه بیوك بلالر کتیره‌بیلیر .

اوچنجیسی : عدالتدر . شرائط شرعیه‌یی جامع عدالتدن محروم بولنانلر منصب وزارته اهل اوله‌مازلر .

دردنجیسی : متانتدر . مصالح جاریه‌یی وامور سیاسیه‌یی تدبیر ایچون وزیرك رأی متین صاحبی اولمسی لازمدر .

بشنجیسی : نجدت وشجاعتدر . محافظهٔ بلاده و عندالایجاب مجاهدهٔ اعدایه مقتدر اوله‌میان برجبین رتبهٔ وزارته لایق ومستحق دکلدر .

آلتنجیسی : کفایت و اقتداردر . امور حربیه و خصوصات مالیه‌ده وزیرك صاحب کفایت و اهلیت اولمسی شرط اهمدر .

حکومت اسلامیه‌ده وزارت ایکی نوعدر : بری وزارت تفویضیه ، دیکری وزارت تنفیذیه‌در .

وزارت تفویض ، حکمدار طرفندن وکالت مطلقه‌یی حائز اولان صدر اعظمك وزارتیدر . چونکه امور حکومت پادشاه طرفندن صدر اعظمه تفویض اولنمش و مصالح دولتك رؤیت وتسویه‌سنه وکیل و مأذون بولنمشدر . شو حالده صدر اعظم رأی ذاتیسیله بالجمله امور ومعاملات دولتی اداره ایدر . والی ، متصرف ومأمورین سائره‌یی نصب وتعیین وامور مالیه وخصوصات داخلیه وخارجیه‌یی حسب الوکاله تدبیر وتدویر ایلر ، آنك وظیفه‌سی خارجنده قالانلر همان محدود اولور . مثلا ، حکمدار

ولی عهد تعیین ایدر . وزیر مفوض بویله براقتداره مالك اوله‌ماز . پادشاه وزیرك نصب ایتدیکی ولاة ومأمورینی عزل ایدر . وزیر ایسه پادشاهك تعیین ایلدیکی مأموری عزل ایده‌مز .

وزارت تنفیذ ، حکمدار ایله اهالی بیننده اجرای وساطتدن عبارت برمأموریتدر . بو وزیر امور دولتی تدویره ومهام مملکتی رؤیت وتسویه‌یه مأذون وموکل دکلدر . انك وظیفه‌سی همان ایکی‌یه منحصر کبیدر . بری خلیفه‌یه عرض معلومات ، دیکری حکمدار نامنه اجرای تبلیغاتدر .

حکومت اسلامیه‌ده وزارت یالکز بر وزیره منحصر اولمیوب ایکی ودها زیاده‌یه جواز ویرلمشدر . نتکیم حکومت عثمانیه‌ده بونی التزام ایده‌رك مسئول برهیئت وکلایی ترتیب و قبول ایلمش وبوکیفیت مشروطیت مشروعه‌مزك‌ده ایجاباتندن بولنمشدر .

مشورت

[ولتکن امة یدعون الی الخیر ویأمرون بالمعروف وینهون عن المنکر] آیت جلیله‌سی که معنای منیفی — سزدن ناسی خیره دعوت ایدر وامر بالمعروف ونهی عن المنکر ایلر برجماعت بولونسون . — دیمکدرکه مشورتك مشروعیت ولزومنه دلالت ایدر .

معروف : شرع وعقلك استحسان ایتدیکی ، منکر : شرع وعقلك قبیح کوردیکی شیلردر. نظم جلیلده‌کی خطاب عمومیدن امر بالمعروف ، نهی عن المنکرك بتون امت اوزرینه فرض اولدیغی و آنجق بو امر مهمك اجراسی احکام الهیه‌یه وقوف ومعاملات ناسه آشنا اولمق کبی برطاقم قیود ایله مقید بولنمسنه نظراً بونك فروض کفایه‌دن اولدیغی استدلال اولنمقده و امت آره‌سنده بو وجیبه‌یی آنجق اعلیت وفضلیت ایله تمییز ایدنلرك درعهده ایده‌بیله‌جکلری آکلاشلمقده‌در . چونکه امر بالمعروف نهی عن المنکره هرکس بالذات تصدی ایده‌جك اولورسه منفعت یرینه مضرت حاصل اوله‌جغی شبهه‌سزدر. زیرا شروطنه کوره‌یه واقف اولمیانلرك منکر ایله امر، معروف ایله نهی ایتملری ملایمت یرنده غلظت، غلظت یرنده ملایمت کوسترملری محتمل وبناءً علیه فائده یرینه ضرر ایقاع ایتملری ملحوظ ومتبادردر .

شو حالده فرض اولان امر بالمعروف ، نهی عن المنکرده بولنه‌جق یعنی ملك وملتك صلاح و سعادتنی دوشونه‌جك وبالا- ستشاره امورامتی تدویر ایده‌جك اولان هیئت شورانك برهیئت فاضله وممیزه اولمسی وبوجهتله مشورتك بر امر مشروع بولنمسی آیت کریمه‌نك بیانات عالیه‌سی جمله‌سندندر .

[وامرهم شوری بینهم] [وشاورهم فی الامر] نظم

جلیللری بالخاصه امر مشاوره‌نك مشروعیتی حقنده شرف نازل ١ اولان آیات بیناتدندر .

کتاب الله ایله منصوص بولنان امر مشورت (المشاورة حصن من الندامة وامان من الملامة) و (لقحوا عقولکم بالمذاکرة واستعینوا امورکم بالمشاورة) و (ماخاب من استخار ولاندم من استشار) کبی احادیث پیغمبریه ایله‌ده ثابتدر .

نبی اکرم افندمزده دائما اصحاب کراملریله مذاکره بیورورلر ومصالح امتدن پك چوغنی بالاستشاره فصل وقضا ایدرلردی .

غزوۀ خندقده اعداء ایله برلشمش اولان غطفانیلرك ترك مخاصمه ایله یرلرینه عودتلری ایچون مدینۀ منوره اثمارینك ثلثنی ویره‌رك مصالحه اولنمسنی طرف رسالتپناهی‌یه عرض ایدن اصحابدن بعضیلرینه افندمز (حتی اشاور السعود) یعنی سعد بن معاذ و سعد بن عباده وسعد بن فزاره ایله مشاوره ایده‌یم بیورمشلر وانلرله مشاوره نتیجه‌سی برشیء ویرلمه‌مك کیفیتی اولمغله اولوجهله عمل بیورمشلردر.

اصحاب کرام حضراتنده سنت سنیه‌یه اتباعاً عمومیتله مشورده بولونورلر و هر خصوصده مشورتی کندیلرینه رهبر اتخاذ ایلرلر ایدی .

حضرت عمرك امر مهم خلافتی شورایه تودیع و مجلس مشورتی دخی تعیین بیوردقلری معلومدر .

حضرت حیدر مشورتی توصیه ایدر وانده یدی خصلت اولدیغنی سویلر ایدی . انلرده (١ استنباط صواب (٢) اکتساب رأی (٣) خطادن تحصن (٤) ملامتدن تحرز (٥) ندامتدن نجات (٦) الفت قلوب (٧) اتباع اثردر .

اشته بونلر دلالت ایدرکه : اسلامیتده استبدادو تفردمقدوح وممنوع ، استشاره واشتراك ایسه ممدوح ومشروعدر .

استشاره‌نك صورت اجرائیه‌سنه کلنجه بونکچون برحد معین یوقدر . ایجابات زمانیه‌یه کوره حرکت اولنور . صدر اسلامده ادارهٔ حکومت بسیط وساده وامتك فضائل اخلاقیه ومحاسن فکریه‌لری سایه‌سنده معاملات ناس هردرلو شوائبدن آزاده اولمغله برابر خصوصات مهمه ایچون‌ده اکثری مسجد شریفده اجتماع ایدرك مذاکره ومشاوره بیوریلور وبوصورتله ادارهٔ امور اولنور ایدی .

اوائل دولت علیه‌ده دخی امور حکومتده مشورت اولنور. واحوال فوق‌العاده‌ده سنجاق بکلری واوجاق اغالری کبی امور دیده وکار آزموده برطاقم اعیان ملت جمع ایله مجلس مشورت عقد اولنور وانلرك رأیلری صورولور ایدی. انجق سطوت حکومت اکثریا بونلرك رأینه غلبه ایدرورأی حکومت حکمران اولورایدی.

شمدی ایسه بمنه تعالی مشروطیت مشروعیه وحریت اساسیه تأسس ایتمش اولمغله فی زماننا لازم اولان شی ، امور کورمش مملکتك تجارت ، زراعت وقابلیت استعدادینه وقوف حاصل ایلمش وبین‌الامة امانت واستقامتله شهرت بولمش علمادن ، امرادن ، تجارت وهرصنف کزیدکانندن برطاقم ذواتك مبعوث اولرق انتخابیله انلرکده امور دولت ومصالح ملتی عدل وحقانیت دائره‌سنده رؤیت وتسویه‌یه نصب اهتمام ایلملرندن عبارت قالیر .

مشورتدر ناظم احوال ملك وسلطنت
مشورتدر امته مصباح مجد ومسعدت
مشورت هر امر وکار مشکلی آسان ایدر
حضرت حق لطف ایدوب توفیقنی احسان ایدر

اقرن برأيك رأي غيرك واستشر
فالحق لايخفى على الاثنين
للمرء مرآة تريه وجهه
ويرى قفاه بجمع مرآتين

ان اللبيب اذا تفرق امره
فتق الامور مناظراً ومباشرا
واخو الجهالة يستبد برأيه
فتراه يعتسف الامور مخاطراً

حاصلی بالاده ذکر واتیان اولنان آیات جلیلهٔ قرآنیه .
اقوال وافعال سنیهٔ نبویه مشورتك وجوب مشروعیتنی اثبات
ایتمکده اولدیغی ومشورته کسب استحقاق ایتمك ایچون صفات
لازمهٔ اهلیته‌ده اعتنا اولنمسی وصایای شرعیه ومقتضای سنن
نبویه‌دن بولندیغی ثابت اولمقده‌در . بناءً علیه کندیسیله استشاره
اولنه‌جق ورأینه مراجعت ایدیله‌جك ذواتك حال وشانلری
نظر اعتباره آلنمق لازمدر . صفوت فکر ، جودت قریحه ،
قوت نفس ، سلامت حس ، وقوف واطلاع ، تجربهٔ امور ،
صدق وصلاح کبی اوصاف ، اسباب اهلیت وکفایت جمله‌سندندر .
بورالر معلوم اولدقدن صکره آرتق بزه ترتب ایدن وظیفه
موافق شرع شریف اوله‌رق تأسس ایتمش بولنان مشروطیتمزك
قدرینی بیله‌رك مجلس مشورته‌کی وکیل ومبعوثلریمزك مظهریت
وموفقیتلرینی تمنی ایتمك وشو بخشایش ربانینك شکرینی ایفا
ایلمکدن عبارت قالیر .

احکام بغات

بغات : بغیر حق خلیفه‌یه اطاعتدن خروج ایدن فرقهٔ
عاصیه‌در . اهل خروج اوچ قسمدر :

برنجیسی : قطاع طریقدرکه اطاعتدن خروج ایله قتل
نفوس وغصب اموال فضاحتنده بولنان وابنای سبیلك امنیتنی
سلب وازاله ایلیان کروه اشقیادرکه بوده درت قسمدر :

(١) شقاوت وقطع طریق جرأتنده بولنوب انجق قتل وغصب کبی
بر کونه مفسدت ایقاعنه فرصتیاب اولمه‌دن اخذ وکرفت اولنانلردرکه
بونلرك جزالری تعزیر وضربدن صکره حبس وتوقیف ایدلمکدر .
[اوینفوا من الارض] آیت کریمه‌سنده‌کی نفی‌دن مراد بو حبسدر.

(٢) یالکز سرقت وغصب مال ایدنلردر. بونلرك شرعاً جزالری
سرقت ایتدکلری مال بهری ایچون نصاب سرقته (١٠ درهم
کموش ویا بو قیمتده اولان بر مال) بالغ اولورسه علی الخلاف
برالی وبرایاغی قطع اولنمقدر .

(٣) یالکز قتل نفوس فضیحه‌سنده بولنانلردر . بونلر
جزاءً یعنی «حداً لا قصاصاً» قتل اولنوب نمازلری قیلنمیه‌رق دفن
اولنورلر . بوبابده ولی مقتولك عفوی صحیح دکلدر .

(٤) قتل نفوس وغصب اموال جرأتنده بولنانلردر .
بونلرك جزالری ایسه شو آلتی صورتدن بریله‌در اوده :
اولا قطع صکره قتل ویا قطع بعده صلب ویا هر اوچنك اجراسی
یاخود قتل وصلب یاخود یالکز قتل ویا یالکز حیاً صلب
اولنمقدر .

اهل خروجدن ایکنجیسی : بغاتدرکه عن تأویل دائرهٔ
اطاعتدن خروج ایلیان زمره‌در . بونلره اولا نصیحت ایدیله‌رك
شبهه‌لری دفع وازاله اولنور وانقیاد واطاعته دعوت ایدیلور .
فکر وعصیانلرنده اصرار ایدرلرسه قتللری ولدی الایجاب حصر

وتضییق ایدملری لازم اولور . اسیرلرنده خلیفه مخیردر ، استرسه قتل ایدر استرسه توبه ورجوع ایدنجه‌یه قدر حبس ایلر .

اهل بغی ایله حرب ایدوب قتل اولنانلر شهید اولمغله بلاغسل قانلریله دفن اولنور ونمازلری قیلنور باغیلردن قتل اولنانلر ایسه غسل وتکفین ایدیله‌رك بلا صلاة دفن ایدیلور .

اوچنجیسی : خوارجدر بونلرده عن تأویل عصیان ایدرلر . سه‌ده بغاة کبی یالکز اطاعتدن خروج ایله قالمیه‌رق مال وجانی استحلال ومذهب وعقائدی استقباح کبی برطاقم مفاسدی التزام ایدرلرکه بونلرك حکم وجزاسی بالاتفاق بغاتك جزاسی کبیدر . نتکیم حضرت علی بونلری قتل وجمعیتلرنی پریشان ایلمشدر . بونلر لسان پیغمبری ایله ملعوندر (الفتنة نائمة لعن الله من ایقظها) حدیث شریفی مضموننده داخلدرلر .

قصاص

(ولکم فی القصاص حیوة) جناب حق بو آیت کریمه سنده قتل نفس ایچون مهابت افزا برجزا تعیین بیوررکن ازالهٔ حیاتدن عبارت اولان قصاصی ضدی بولنان حیاته ظرف قیلمش وقصاص ایچنده حیات بولندیغنی بیان بیورمشدر . فی الحقیقه برکیمسه دیکرینی قتل ایلدیکی حالده قصاصاً کندیسنك ده قتل ایدیله‌جکنی ملاحظه ایدنجه قتلدن فراغت ایلر بوجهتله قصاص

قاتل ایله مقتولدن هرایکیسنك ده حیاتنی محافظه ایلر .

قاتل اولیای مقتولك کندیسنی قتل ایده‌جکلرینی دوشونه‌رك نفسنی صیانةً انلرکده قتلنه تشبث ایده‌جکندن قصاص ایدیلنجه انلرك حیاتلری محافظه ایدلمش اوله‌جغی کبی قاتلك قصاصاً اعدامندن دیکرلری عبرت آله‌جغی جهتله بویوزدن برچوق قتللرك ده اوکی آلنمش اولور بناءً علیه قصاصده حیات عظیم واردر .

قتل حرامدر وبش قسمدر .

برنجیسی : قتل عمددرکه معصوم الدم اولان بر آدمی آلت جارحه ایله قصداً اوروب اولدرمکدر .

ایکنجیسی : شبه عمددرکه مصون الدم اولان برشخصی آلت جارحه‌دن بشقه — صوبا وطاش کبی — برشی ایله قتل ایلمکدر . امامین حضراتی قتل عمدی : وصف سابق حائز اولان بر آدمی وجود انسانینك تحمل ایده‌میه‌جکی برشیٔ ایله قصداً اوروب اولدرمکدر دیه تعریف ایتدکلرندن شبه عمد مشار الیهمایه کوره قتل عمددر .

اوچنجیسی : قتل خطادرکه بر آدمی قصده مقرون اولمقسزین یا کلشاق ایله تلف ایلمکدر . بوخطا ایکی نوعدر بری : فاعلك ظننده خطادر _ آو ظنیله برینه قورشون آتوب آنی تلف ایلمك کبی ، دیکری : فاعلك فعلنده خطادر ، صیده آتیلان قورشونك بر آدمه اصابتله قتل اولنمسی کبی .

دردنجیسی : خطا مجراسنه جاری اولان قتلدرکه فاعلدن لاباً ایجاب صدور ایدن قتلدر یوکسك بر یردن قضاءً بر آدمك اوزرینه دوشوب آنی اولدرمك کبی .

بشنجیسی : قتل سببدر یعنی بر آدمك قتلنه سبب اولمقدر ، غیرك ملکنه صاحبنك اذنی اولمقسزین بر قیو قازوب اکا بیلمیه‌رك برکیمسه‌نك دوشوب اولمسی کبی .

اقسام مذکوره‌دن قتل عمدك موجبی [کتب علیکم القصاص فی القتلی] نص جلیلی وجهله قصاصدر . چونکه قتل عمد بر جنایت کامله اولدیغندن اکا ترتب ایدن عقوبتك ده عقوبت کامله اولمسی لازمدر .

آنجق خواجهٔ عالم شارح اعظم افندمز (ادرؤا الحدود بالشبهات) بیوردقلرندن وحدودده قصاص ده داخل بولندیغندن فعل قتلده شبهه قائم اولدقجه قصاص اجرا ایدلمیه‌رك تعزیر ایله اکتفا اولنور .

قتل عمددن ماعدا قتللرك موجبی دیتدر . انجق شبه عمدده برکیمسه دیکرینی صوا ایله ضرب ایدوب اوضربدن مضروبك برعضوی مجروح اوله‌رق متأثراً وفات ایلسه قصاص لازم اولور .

تسبباً قتلده دیتك لزومی متسببك قتله سببیت ویردیکی فعلی حقسز اوله‌رق ایشله‌مسیله مشروطدر . متسبب حقلی اولورسه اکا دیت لازم کلمز . مثلا برکیمسه کندی ملنده برقیو قازوب اکا بری دوشه‌رك تلف اولسه متسبب کندی ملکنده تصرف ایدوب فعل حفرده متعدی اولمدیغندن دیت ایجاب ایتمز .

تسبباً قتلدن ماعدا قتللر حرمان ارث ووصیتی یعنی مقتولك میراث ووصیتندن قاتلك محروم بولنمسنی موجب اولور .

قتل عمدده بر مقتضای حدیث شریف شبهه بولنورسه قاتلدن قصاص ساقط اولمقله برابر قتل کبی بر معصیت عظیمه‌یی ارتکاب ایلدیکندن قاتل تعزیره مستحق اولدیغی کبی شبه عمدده دخی دیتك لزومیله برابر قاتله تعزیر لازم کلیر .

تعزیر

تعزیر : لغتده مطلقا تأدیبدر . اصطلاح شرعده حدك مادوننده اولان تأدیبه اطلاق اولنور . حد ایله تعزیر بیننده فرق واردر .

حد : حقوق الهیه‌دن اوله‌رق واجب الاجرا بر عقوبت مقدره‌در ، یعنی کتاب ، سنت ویا اجماع امت ایله بیان ایدلمش برجزادر .

تعزیر ایسه : عقوبت مقدره اولمیوب رأی امامه مفوضدر برده حد شبهات ایله ساقط اولوب تعزیر ساقط اولماز احوال

ناس متفاوت اولمقله تعزیرك درجاتیده مختلفدر . كاه توبیخ ، كاه حبس ، بعضاً ضرب ، بعضاً ده قتلدر. علی قول اخذ مال ایله‌ده تعزیر اولور .

انجق تعزیرده مصلحت عامه بولنملی وتعزیری موجب اولان حال دخی غلبهٔ ظن حصولنه كافی امارات وقرائن ایله ثابت بولنملیدر .

الوهیت

جسمی اوچ آرشون برمزاره صیغان فقط كبریای ادراكی عالملره صیغمیان انسان ؛ نظر تجسسنی بتون كائناته وعرش رحمانه قدر اماله ایتمش وعالملری كشف ادراكنه صیغدیرمغه چالشمشدر . هنوز بریاپراغك ، برقبضهٔ خاكك ، برقطره صویك نه‌دن عبارت اولدیغنی بیلمدیكی برزمانلرده بیله قدرت محاكمه‌سنی بوكبی عظیم مسائلك حلی ایله اشغال ایلمش ، كندی ماهیتندن برشی بیلمز ایكن انظار تحریسیله واجب‌الوجودی آرامشدر . بوتحریسنده — مشعلهٔ بارقه افشانی ؛ مهبط اسرار والهام اولان وجدانی اولدیغندن — موفقده اولمشدر . چونكه — الله وار — دیمشدر . معهذا بشریتی بیكلرجه سنه‌در اشغال ایدن الك مهم مبحث شبهه یوقدركه (الوهیت) فكریدر .

فكر بشرك تاریخ تكاملی نظر امعانه الینرسه كوریلوركه انسان الوهیته عائد خصوصاتده برقاچ شكل وصورت بولدقدن صكره بونلره دیكر

برشكل علاوه‌سنده اظهار عجز ایلمشدر . یعنی الوهیت فكری چوقدنبری حدغایهٔ تكاملی بولمش اولوب آرتق بوفكر حقنده بشریتك ترقی كوسترمسی ویكی برشی بولمسی غیر ممكندر .

الوهیت فكری ایچون ادراك انسانیده اوچی مثبت وبری منفی اولمق اوزره درت صورت واردر (١) فكر تشبیهی (٢) فكر تنزیهی (٣) فكر توحیدی (٤) فكر انكاری .

فكر تشبیهی . — صانع تعالی حضرتلرینی محسوسات ومادیاتدن برشیئه تشبیه ایتمك ، اوكا محسوس ومادی برموجودیت ، برجسم عطف ایلمكدر . بوفكر ایكی صنفه تقسیم ایدیله‌بیلیر .

(١) آدم پرستی .

(٢) اشیا پرستی .

اشیاپرستی ؛ بت پرستلك دیمكدر . اقوام وحشیه وابتدائیه‌یه مخصوص اولان بوصورت فكرده هیچ برعلویت ، هیچ برحكمت یوقدر . بویله بردینه سالك اولانلرك سائقی یالكز خوف ومنفعتدر .

آدم پرستیده ایسه دین برشعر وخیال شكلنی آلیر . اسكی یونانیلرده بوشكل شاعرانه وقدیم هند ومصرلیلرده‌كی بوشكل خیالكارانه حدغایه‌یی بولمشیدی .

افراط پروراندن بعضیلری دیرلركه بالجمله ادیانده وفكر الوهیتك هر شكلنده آدم پرستیدن بشقه برشی كورولمز وهرنه شكلده تصور ایدیلورسه ایدلسون ، نصل سوزلرله افاده اولنورسه اولنسون فكر الوهیت عندالتحلیل

بر آدم پرستیدن عبارتدر . بو دعوانك آنجق برقسمی طوغریدر : (اناعندظن عبدی بی) حدیث قدسیسنده براعجاز وایجاز ایله خبر ویرلدیکی اوزره عامهٔ بشرك عنقای عقلی انجق كندی حدودینه قدر طیران ایده‌بیلور .

خرستیانلرك حضرت عیسانك الوهیته ، قتولكلرك پاپانك لایخطیالكنه ، نصیری و درزیلرك حاكم بامراه حقنده‌كی اعتقادات باطله‌یه قائل اولشلری هپ آدم پرستیلك محصولیدر .

استطراد نصارا آدم پرستیلك محصولندن اوله‌رق حضرت عیسایی بیولته ، بیولته الوهیت درجه‌سنه واردیرمشلردر. نبی ذیشانه (انسان الله) دیدكلری كی (الله انسان) دخی دیمشلردر . بوكبی مشوش تعبیرلردن مقصدلری جناب عیساده حقیقت الهیه ایله حقیقت انسانیه‌نك اجتماع ایتدیكی ودها طوغریسی عیسانك هم الله هم انسان وحتی تام الله ، تام انسان اولدیغنی بیلدیرمكدر . انجق قدرت الهیه‌نك بیله تعلق ایتمدیكی بوكبی جمع اضداده ودها برچوق امور متباینه و متخالفه‌یی تألیفه علم نصرانیت كندنده براقتدار كورمشدر .

نصارانك زعمنجه ، ابوالبشر حضرت آدم شجرهٔ ممنوعه‌دن اكل ، یعنی جناب حوایه تقرب ایتدیكندن طولایی درجهٔ ملكیتدن دركهٔ بشریته سقوط ایتمش ، غضب الهی‌یه دوچار اولمشدر . وفاتندن صكره‌ده ارتكاب ایتدیكی شو جنایت عظیمه‌دن

ناشی نار جحیمه آتیلمش وشو معصیت اولاد واحفادینه‌ده انتقال ایدرك هربری بعدالوفات بابالرینك دوچار اولدیغی عذاب جحیمده اكا پیرو اولمشلردر ، انجق انبیا ومرسلین حضراتنك شانلرینه حرمةً آنلرك ارواحی جهنمه ایصال ایدلمه‌مش ، فقط معصیت آدمدن بری جنتك قپولرینده قپانمش اولدیغندن آنلرك ارواحی جنتك كشادینه قدر اعرافده توقیف ایدلمشدر .

صكره جناب حق كمال لطف وكرمندن انسانلری شو كرداب بلادن ، جداعلالرینك اومعصیتندن خلاص ایتمك ایستر لكن نصل قورتارملی ؟ بركره كندیسی برشی امر ایتمش ، « آدم » اكا انقیاد ایتمه‌مش قانون الهی‌یه توفیقاً « آدم » دوچار مجازات اولدیغی كبی قانون وراثت موجبنجه بوحال اولادلرینه‌ده سرایت ایتمش بونلری عفو ایدیویرمك اوقانونی بوزمق دیمكدر . بوایسه قابل دكلدر . انك قابل اوله‌بیلمسی ایچون اوكناهدن وارسته بركیمسه اولملی ، نفسنی فدا ایتملی بعده جمعیت بشریه‌یه شفاعت ایتملی لكن بونی كیم یاپه‌جق ؟ دنیایه كیم كلیرسه معصیت موروثه بو یوكنك آلتنده ازیله‌رك كلیور . اویله برمعصومی نره‌ده بولملی كه شفاعته اهل اولسون ؟ انبیا ومرسلین وبالجمله نوع بشر ایچنده معصوم برفرد بولنمیور . انجق برذات وار كه انسان ذریتندن دكل . اوده ابن الله جناب حق بو اوغلنی فدا ایدرسه مقصد حاصل اوله‌جق ، جمعیت بشریه عذاب ناردن قورتیله‌جقدر . شوقدر وار كه : ابن اللهك

اللهدن بشقه برشی اولدیغی ظن ایدلمه‌مایدر. اوغلی ده کندیسیدر. شو حالده ابن الله صفتیله کندینی فدا ایده‌جکده اودر.

جمعیت بشریه‌نك تخلیص ایچون خالق عالم حضرتلری روح القدس واسطه‌سیله اوغلی عیسایی جناب مریمه القا ایتمش واندن دنیایه کلشدر عیسا کنهکار انسانلر اوغرنده برچوق آلام واکداره معروض اوله‌رق ونهایت چارمیخه کریله‌رك أولمش، دفن ایدلمش، جهنمه ایمش، اوچنجی کونی دیریله‌رك وسماواته صعود ایدرك قادر مطلق پدرك صاغ جانبنه اوتورمشدر. اورادن یوم قیامتده تکرار کله‌جك، اولولری ودیریلری محاکمه ایده‌جکدر. [علم حال نصاری]

تثليث

نصارا: اب، ابن، روح القدس‌دن عبارت اولان اشخاص ثلثه‌نك تشکیل ایتدکلری الله واحده «تثلیث» نامنی ویررلر. بونلرك اشخاصی بشقه اولوب قادر مطلق سماواتده مقام مخصوصنده سلطنت نشین اوله‌رق ابن صاغ طرفنده، روح القدس صول طرفنده طورمقده ایسه‌لرده ینه بونلرك اوچندن عبارت اولان [الله] بردر. اب ده الله، ابن ده الله، روح القدس ده الله در. لکن اوچ دکل بر الله در. فقط بونلرك نه‌دیمك اولدیغی اکلاشلمیور. وبونلره عقل ایرمیور دکلمی؟ ذاتاً اونلره عقل ایردیره‌یم دیمك نصرانیتجه کفردر، بونلر سرائر نصرانیتدندر، قورجالمغه کلمز. اولدیغی کبی قبول وایمان ایتمك خرستیانلغك ایجاباتندندر.

بر مسئله وارد خاطر اولور. اوده، ابن الله عیسا، قادر مطلق اب کبی قدیممیدر، یوقسه دنیایه صکره‌دن کلدیکندن حادثمیدر. وقتیله «آریوس» نامنده بر راهب بونی میدان بحث وجداله قویمش. اب، مقدم، ابن، مؤخردر دیه‌رك ابن اللهك حادث اولدیغنه قائل اولمشیدی.

انجق ابن اللهك حدوثندن تثلیث مقدسك بطلانی لازم کله‌جکی جهتله ازنیق جمعیت کثیرهٔ رهبانیه‌سی طرفندن «اریوس» تکفیر وتلعین وجمعیت مزبوره برهان ودلیل سردینه لزوم کورمکسزین قرار آتی‌یی اعلان ایلمشدر: هرکیم ابن اللهك موجود اولمدیغی وهنوز تولد ایتمدیکی برزمان بولندیغنه، اولدن بری موجود اولمیوب صکره‌دن ویاخود عنصر الهیدن بشقه برعنصردن خلق ایدلدیکنه، حادث ومتغیر اولدیغنه ذاهب اولورسه مقدس وعمومی نصرانیت کلیساسی طرفندن مطرود وملعوندر» — ایشته بوصورتله «آریوس» تکفیر ایدلدی بعدما اوکبی کفریاته یعنی تعدیلات وتصحیحاته جرأت ایده‌جك کیمسه بولنمدی. «انتهی»

شریعت اسلامیه ایسه فکر تشبیهی‌یی قطعیاً رد ایدرك انك کفر محض اولدیغنه حکم ایلر.

فکر تنزیهی. — جناب حق هردرلو تشبیهات ومحسوساتدن بری ومنزه طوتمقدر. انجق فکر تنزیهی ایله جناب حق معرفت

ممکن اولەماز چونکە فکر تنزیهی هیچ برشیی اثبات ایدەمیوب بالعکس هرشیئی نفی ایدر ، جناب باری اویلەدە دکل ، بویلە دە دکل دیەرک بتون نعوت وجودی سلب ایلر . حتی قوهٔ محاکمەلری نقصان اولانلرە چوق کرە تنزیه ایلە عدمی شیئ واحدکبی کوستر.

روحانیون مسلکی فکر تنزیهی اوزرینە مؤسسدر . فلسفهٔ روحانیون وخرستیان الهیاتنە کورە صانع تعالی برشخص روحانیدر .

اسلامیت ایسە جناب حق شخصیت ، روحانیت کبی محدود ومتناهی برشیلە توصیف ایتمز وبوکبی اوصافدن هیچ برشیئی حضرت اللهە اسناد ایلمز .

فکر توحیدی . — تنزیه ایلە تشبیهی نقطهٔ حقیقتدە جمع ایدن وبالجملە ادیانک سرائر وحقائقنی جامع اولان برعقیدهٔ اسلامیەدر . کلمهٔ جامعهٔ [لااله الا الله] ایلە فکر توحیدی تماماً افادە ایدلمشدر . بوحقیقتی (لیس کمثله شیئ وهو السمیع العلیم) آیی لاهوتی ربلاغتلە ایضاح ایتمکدەدر . (لیس کمثله شیئ) تنزیه مطلق افادە ایدر . اکر وصف الهی بوقدرلە برقیلە ایدی ادراک بشرە خطاب ایدلمامش اولوردی . چونکە جناب باری هیچ برشیئە بکزەمز دیمک ادراک بشردەکی صور موجودەنک هپسنی ابطال اولور . وبویلە بر توصیف ایلە برشیئ بیلدیرلمش صایلمایەجغی کبی

بیلمک امکانیدە سلب ایدلمش بولنور . واوحالدە [وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون] آیتی حاشا معنا سز قالیردی . بالکز [السمیع العلیم] دە شبیە مجرد افادە ایدر اکر جناب خالق بلا تنزیه وبو اوصاف ایلە تعریف ایدلسیدی آدم پرستی منزلەسنە دوشولوردی فکر توحیدی ایسە بو ایکی جهتی نقطهٔ حقیقتدە جمع ایلە جلوە نما اولور .

« لااله الاالله » کلمهٔ توحیدی یکدیکرینە ضد وحقیقتدە ایکیسی شیئ واحد اولان (لا)و(الا) عبارتدر .

بشرک فهم وادراک ایتدیکی شیلر بو ایکی وحدتدن (لا)و(الا)دن خارجە چیقەماز چونکە یا اقرار ویا انکار ایلە بیلنیر بیلنمک ایسە بر موجودیتدر شوحالدە بتون صور موجودیت شو کلمهٔ طیبەدە داخلدر . انسانلرک بیک درلو تراکیب ایلە بیک درلو لسان ایلە بیک شکل وصورتدە کاە انکار واقرار مقصدیلە ذکر وتکرارینە محکوم بولندقلری کلمە بودر .

ذات ، صفات ، افعالی

ذات . — برشیئک بتون آثار وصفاتنک مصدر ومرجعی اولدیغی اساسدر . ذات ایلە جوهر بیننده فرق واردر . جوهر برشیئک خواصی ، ذات ایسە اوشیئک ماهیتیدر . موحدین ،

ذات برشیئك مجموعهٔ صفات وافعالندن عبارتدر دیرلر . مادیون ایسه ذات ، بروهمدن وبزم تجربه وتدقیقمزدن خارج قالمغه محکوم برموجود معقولدن عبارت اولدیغنی ادعا ایدرلر . طبیعیون ده بوخصوصده افکار مادیونه میل ایدرك « بز ، ذات وموجود دینلن برشیئه تماسدن واونی ادراکدن عاجزز . بزم فهم ومشاهده ایده بیلدیکمز شیلر الوان ، اصوات ، حرکت کبی اعراضدر » دیرلر .

بوراسی طوغریدر . وبونقطه ده حکمت اسلامیه ایله فن برلشیر . تصوف اسلامی یه کوره ذات نامتناهی ، اوصاف نا متناهیسنك عینی یعنی مجموعیدر .

شو حالده ذات ، اوصافك حقیقت وماهیتی اولور . لکن ادراك بشر اشیایه نظر ایلدیکی وقت اوصافك برقسمنی زمان ومکانه مفتقر اوله رق کورر یعنی ذاتی کوره مز اوصافنی کوره بیلور . برآن غیر منقسمده برذاتك بتون اوصافی کوریله بیلسیدی انسان برشیئك ذاتنی کورمش اولوردی مادامکه برشیئك بتون اوصافنی کوره مز شو حالده اوشیئك ذاتنی ده کوره مز وحقیقتنی بیله مز ایشته بورایه قدر فن ایله دین متفقدر . لکن حقیقت ذاتی کوره میورز دیه اونی انکاره اقتدارمز یوقدر . چونکه بز الوانی کوریورز . فقط رنکی قبول ایدن برشیٔ ، برذات

اولمسیدی نه رنك اولوردی ، نه ده کوریلوردی اصواتده بویله در . صدا چیقاران برشیٔ ، برماهیت اولماسیدی اصواتده اولماز ایدی . شو حالده ذات حقك کوریله مه مسندن وجودینی انکار ایتمك طوغری اوله ماز .

استطراد

اسلامدن باشقه هانكی ملت اولورسه اولسون « الله » دینجه كوزلرنی سمایه قالدیرر . نیچون ؟ سماده نه واردر ؟ بونك سببی شودركه خرافات اولین واساطیر متقدمین زمانلرندن بری بتون ملتلر جناب حقه قرارگاه اولمق اوزره كوكلری مناسب بولمشلردر . نصرانیت دخی بو بطلان قدیمی ازاله ایده مه مشدر . حتی حقایق حكمت اسلامیه یه تماماً واقف اوله میان بعض مسلمانلر بیله اسم الله یاد اولندیغی زمان كوزلرینی كوكه توجیهدن كندیلرینی منع ایده میورلر .

جهانده ایلك دفعه اولمق اوزره [ثم استوی الی السماء وهی دخان] دییان دین اسلام اولدیغی ، ومقام معنوی الهی یه دلالت ایدن سمانك وانده كی عرش وكرسینك معنالری هپ بشقه شیلر اولوب معنای فنیسنجه سما وملكك محل مصابیح واجرام اولدیغنی كوسترن قرآن عظیم الشان بولندیغی حالده بو توجه اسلام ایچون عیب صایلمازمی ؟

اهل تحقیق اسم الله یادا ولندقده اللرینی قلبلری اوزرینه قویه رق سرفروردهٔ تسلیمیت اولورلر . بودها طوغری دكلیدر ؟ سما وارمی ؟ یوقمی ؟ وارسه اوراده نه لر وار ؟ بو دعوالری ، بو غوغالری ارباب شك واشتباهه براقه لم ده شویله بر موازنه یاپه لم : اسم الله یاد اولندیغی زمان مسلمانلردن بر قسمنك سمایه توجه ایتمسی سمت رأسمزده آثار قدرت الهیه یی وملیونلرله اجرام نورانیه یی نظر حیرتله كوردكلری ایچون اوله بیلور . انجق كرهٔ ارضمز نوعیت جهتیله سمادن زیاده قدرت الهیه یی حاوی اولدیغی وخلائقك انواع وكثرتی حسبیله یریوزی آثار قدرتك دها زیاده حیرتبخشا بر مشهری بولندیغی شبهه سزدر .

شو حالده « الله » دینجه نظرمزی اوزاقلره سوق ایتمكه مجبور اولمیه لم . یقینلرمزده بولنانلرده قدرت بالغهٔ صمدانیه یی مشتمل بولنمقده در . صاحب مثنوی ، مولانا جلال الدین رومی بیورورلركه:

كفت پیغمبر كه حق فرموده است
من نكنجم هیچ در بالا و پست
در زمین و آسمان و عرش نیز
من نكنجم این یقین دان ای عزیز
در دل مؤمن من نكنجم ای عجب
كر مرا جویی در آن دلها طلب

قرآن کریم حق تعالی‌نك سماواتده بولندیغنی رد ایتدیکی کبی حکمت اسلامیه‌ده جناب حق مکاندن منزه قیلار.

حق تعالینك عرش اوزره استواسی، بر محل تعیینی دیمك دکلدر. زیرا بویله اولسه جناب حقك مکانه احتیاجی لازم کلیر.

کتاب کریمده بر قرارکاه الهی‌یه اشارت بیوریلیور [ونحن اقرب الیه من حبل الورید] یعنی بز انسانه شاخ طمارندن دها یقینز دنیلیور. البته قلبمزدن عبارت بولنان بیت الله بزم بزلکمزه شاخ طمرندن دها یقیندر.

ایمدی کندیمزی حقه، حق کندیمزه اوزاق کورمیوبده حق کوکلمز ایچنده بولورسه‌ق فیوضات الهیه‌دن حقیله تفیض ایتمش اولورز. فیض حق عمومیدر، بتون کائناته ساری و جاریدر. طاشلر، اغاجلر بیله بو فیض الهی‌دن حصه یاب ایکن ترقیات علمیه و مدنیه‌ده بتون اقوامی کچمش اولدقلری ادعاسنده بولنان بعض اوروپا و آمریقالیلرك حالا وجود باری‌یی اکلایه مامالری بوزواللیلر ایچون نه ایمان بر فیضسزلك. نه غریب بر موفقیتسزلکدر...

[الحمد لله علی دین الاسلام]

فتاوى مهمة

في الشريعة الاسلامية في المحاكم العثمانية والمصرية

ومباحث في الاصلاح الاسلامي

مجموعة من فتاوى مشايخ الاسلام الرسميين في الآستانة بالحكم بالمذاهب الاربعة عند الحاجة وصدور ارادة السلطان بذلك

ومباحث العلامة الشيخ جمال الدين القاسمي الدمشقي والمرحوم الاستاذ الامام الشيخ محمد عبده، وصاحب المنار

نشرت في مجلة المنار لصاحبها

السيد محمد رشيد رضا

طبع بمطبعة المنار بمصر
سنة ١٣٣١ هجرية قمرية — ١٢٩١ هجرية شمسية